

SÓLYOM ANIKÓ

Veled szövetségre lépek

Evangélikus hittankönyv

11–12 évesek számára

Tanári kézikönyv

SÓLYOM ANIKÓ

Veled szövetségre lépek

Tanári kézikönyv

LUTHER KIADÓ ■ BUDAPEST, 2009

Lektorálta
SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA

Minden jog fenntartva. Bármilyen másolás, sokszorosítás,
illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás
a kiadó előzetes engedélyéhez van kötve.

© Magyarországi Evangélikus Egyház Luther Kiadója, 2009
© Sólyom Anikó, 2009

TARTALOM

Előszó a második, javított kiadáshoz 5

Vegyük kézbe a Bibliát 7

1. FEDEZZÜK FÖL ISTEN HATALMÁT A VILÁG KEZDETÉN!

Az őstörténet, a teremtéstörténet 8 ■ A bűnbeesés 9

■ Kain és Ábel 9 ■ Nóé és az özönvíz 10 ■ Bábel 12 ■ Ismétlő feladatok megoldásai 14

2. FEDEZZÜK FÖL ISTEN HŰSÉGÉT AZ ŐSATYÁK ÉLETÉBEN!

Ábrahám 14 ■ Izsák 15 ■ Jákob 16 ■ József 16 ■ Ismétlő feladatok megoldásai 18

3. FEDEZZÜK FÖL ISTEN SZABADÍTÓ TETTEIT MÓZES IDEJÉBEN!

Izrael népe Egyiptomban 19 ■ A fiatal Mózes 19 ■ A kivonulás 20

■ Pusztai vándorlás a Sínai-hegyig 21 ■ A Sínai-hegynél 22
■ Tovább az ígéretek földje felé 23 ■ Ismétlő feladatok megoldásai 23

4. FEDEZZÜK FÖL, HOGY ISTEN BEVÁLTJA ÍGÉRETEIT JÓZSUÉ NAPJAIBAN

Józsúé 25 ■ Honfoglalás 25

5. FEDEZZÜK FÖL ISTEN EREJÉT A BÍRÁK KORÁBAN

Izrael bírái 27 ■ Gedeon 28 ■ Sámson 28 ■ Az ifjú Sámuel 28

■ Ismétlő feladatok megoldásai 29

6. FEDEZZÜK FÖL ISTEN SZERETETÉT DÁVID ÉLETÉBEN

Izrael királyt kíván 30 ■ Dávid a királyi udvarba kerül 30

■ Saul és Dávid harca 31 ■ Dávid, a király 33 ■ Nátán próféta 33
■ Salamon király 35 ■ Ismétlő feladatok megoldásai 35

7. FEDEZZÜK FÖL ISTEN KÜZDELMÉT NÉPÉÉRT A PRÓFÉTÁK SZOLGÁLATÁBAN!

Izrael kettészakadása 37 ■ Illés próféta 38 ■ Ámósz próféta 40

■ Ézsaiás próféta 40 ■ Mikeás próféta 41 ■ Jeremiás próféta 42 ■ Ismétlő

feladatok megoldásai 43 ■ 2. Ézsaiás 44 ■ Ezsdrás és Nehémiás, Haggeus és
Zakariás 46 ■ 3. Ézsaiás 46 ■ Dániel próféta 47 ■ Jónás próféta 48 ■ Ismétlő
feladatok megoldásai 50

Év végi összefoglalás 51

ELŐSZÓ

A MÁSODIK, JAVÍTOTT KIADÁSHOZ

Kedves hittantanár testvérem!

Régóta várok a lehetőségre, hogy a tizenegy évvel ezelőtt megjelent ószövetségi hittankönyvcsaládot átalakíthassam. Az elmúlt évtizedben sok tapasztalatot szereztünk, és lehetőségeink is javultak a tankönyvkiadásban. Mégsem akartam teljesen új könyvet készíteni, mert az alapkonceptió, hogy maguk a bibliai történetek állnak a középpontban, változatlan. Új címet kapott a tankönyv, sokkal több feladat, kérdés, rejtvény van benne, és jelentősen átalakult az utolsó fejezet, lerövidítve az ebben található anyagot.

A tankönyv mellett továbbra is ott áll az ószövetségi olvasókönyv, amely azokat az eredeti bibliai szövegeket tartalmazza fejezet- és versszámozással együtt, amelyekkel a tanulók az év során megismerkednek. A válogatás igyekszik megkönnyíteni a gyermekek számára amúgy nehéz szövegek olvasását és helyenként egy-egy betoldott mondatral megteremteni a folyamatos olvasás lehetőségét. A tankönyvben megadott igeszakaszok mindig az olvasókönyvre vonatkoznak. (A Bibliában a két megadott vers között sokszor hosszabb részek vannak, amelyek végigolvasása a gyerekek számára megterhelő lenne, és amelyek az olvasókönyvben ezért nem szerepelnek.)

Helyenként egy-egy ige található kiemelve a tankönyv feladatai, gondolatai között. Ez a leghangsúlyosabb gondolatot emeli ki az adott részből. Lehet megtanulandó aranymondás, lehet egy beszélgetés kiindulópontja vagy éppen összefoglaló összegzése. Felhívhatjuk rá a tanulók figyelmét, vagy hagyhatjuk, hogy ők maguk találjanak rá, és érezzék át, hogy megszólítja őket is. Időnként rendezhetünk belőle versenyt (önkéntes alapon!), hogy ki emlékszik többre. Az igehelyeket azonban ilyenkor ne kérjük számon, legfeljebb a könyv nevét, amelyben szerepel.

A fejezetek végén *Felfedezted?* cím alatt rövid összefoglaló meditáció található. Ez felhasználható a téma lezárásakor úgy is, hogy felolvassuk, de úgy is, hogy a tanulók maguk gondolják végig a fejezet címében megjelölt központi gondolatot, és csak ennek összefoglalásaképp olvassák el a meditációt.

Örülök, hogy kinyitotta a tanári kézikönyvet! Használja ezt a pdf formátumú változatot készüléskor, nyomtassa ki, vigye magával a szükséges részeket az órára. Talál feldolgozási ötleteket (● szimbólummal jelölve), tartalmazza a tanári kézikönyv azokat az információkat, amelyek egyes konkrét feladatokhoz kötődnek, és a tankönyvből vagy az olvasókönyvből nem derülnek ki egyértelműen (↗ szimbólummal jelölve), illetve közli a feladatok megoldásait, megkönnyítve ezzel a tanár munkáját.

Egy-egy cím alatt nem feltétlenül egy óra anyaga szerepel. A tanterv segítségével (megjelent az *Evangelikus Közlöny* 2004/3. számában, és megtalálható az evangélikus honlapon a letöltés menüpont alatt hittan tanterv és érettségi vizsgaleírás címen) gondoljuk végig, mire mennyi időt szánhatunk, csoportunk ismeretében gondoljuk meg, mennyire mélyen, részletekbe menően foglalkozhatunk egyes anyagrészekkel, mit kell esetleg kihagynunk. A tankönyv és olvasókönyv lehetőséget teremt a csoporton belüli differenciált foglalkoztatásra is.

Mindezek mutatják, hogy a tanári kézikönyv nem kíván kész óravázlatot adni a hittantanár kezébe, hiszen akkor elveszne az óra egyedi, tanártól és tanulóktól függő varázsa. Órára készülve azonban ne tévesszük szem elől a tantervben részletesen megfogalmazott célokat!

Az év végi összefoglaló ismétléshez kész vetélkedő található a tanári kézikönyv végén.
Hadd bocsássam útjára ezt a második kiadást Irenaeus imájával:

Istenünk, te jóságos vagy,
mert képességet adtál nekünk,
hogy téged megismerjünk.
Te teremtetted a mennyet és a földet.
Te vagy a mindenség Ura,
az egyedül igaz Isten,
akin kívül más Isten nincs.

Urunk Jézus Krisztus által
küldd el nekünk a Szentlélek országát!

Segíts minden embert,
hogy felismerjen téged:
Urát és Istenét,
és hogy mindig kitartson melletted!

A szerző

VEGYÜK KÉZBE A BIBLIÁT!

Ezen az első két órán még a Bibliát használjuk, nem az olvasókönyvet.

A csoport tájékozottságától függően többféle játékkal ösztönözhetjük a tanulókat a Biblia forgatására.

A tankönyvi „könyvespolc” kitöltése után rendezhetünk versenyt: ki találja meg leghamarabb a megadott igehelyet. Diktáljuk először az igéket, vagy írjuk a rövidítést a táblára, de a könyvek nevét mondjuk ki teljesen! Jó, ha ez az igehely egyben egy ismert történet fontos mondata, amelyek kapcsán felidézhető maga a történet is. Rendezhetünk csapatversenyt, amikor egy pontot ér a gyors megtalálás, de hármát az, ha utána valaki a csapatból néhány mondattal elmondja a történet lényegét.

Meg kell lassan tanulni az egyes könyvek rövidítését is. Természetesen az év során mindig tisztázunk az adott könyv rövidítését, itt most ezzel is lehet játszani: a táblára felírva meg kell fejteni a „titkosírást” és gyorsan megtalálni az adott helyet. Ehhez segítségül hívható a tankönyvi ábra, amelyen már minden könyv teljes neve szerepel.

Ehhez a két kereső feladathoz ajánlom például az alábbi helyeket (tudatosan nem a bibliai könyvek sorrendjében!):

Történetek lényeges mondatai, amelyek segítenek a történet elmondásában:

1Móz 22,9–12; Dán 3,24–25; 2Móz 16,31; Jón 2,1; 1Sám 3,10; Bír 16,22; 1Kir 18,23; 1Sám 17,48–49; Dán 6,17–18; Józs 6,3.

A gyerekeket megszólító aranymondások:

Zsolt 119,9; 5Móz 6,5–7; Bír 18,6; Ez 34,12; 2Sám 22,29; 1Móz 20,3; 1Krón 17,27; Jób 10,12; Zsolt 40,2; Józs 1,9; Péld 20,27; Ézs 43,1.

Érdemes időt szánni arra is, hogy a tanulók összehasonlítsák az olvasókönyvet a Bibliával. Megnevezhetünk olvasókönyvi oldalszámot, ahol ők elolvassák a bibliai könyv nevét a fejezet- és verszámmal együtt, és kikeresik a Bibliából. Egyrészt jó, ha ők maguk állapítják meg az azonosságot. Másrészt megadhatunk olyan olvasókönyvi részletet, ahol hosszabb részek rövid tartalmi összefoglalása található. A tanulók beleolvashatnak a megfelelő bibliai részbe, megállapítva, hogy hosszú és nem mindig érdekes a számukra. Ha mégis érdeklő őket, annál jobb: otthon bármikor kikereshetik a megfelelő részeket.

Hogy év közben is minden hittanórán kezünkbe vegyük a Szentírást, javaslom, hogy óra eleji imádságként egy-egy zsoltárból olvassunk. Adhatjuk feladatnak is: válasszanak a gyerekek otthon nekik tetsző zsoltárimádságot az óra elejére, olvassák fel ők maguk. A tapasztalat szerint ezt igen szívesen teszik, közben pedig megismerkedhetnek a zsoltárokkal. Természetesen választhatnak igét más bibliai könyvekből is.

EÉ 286
ÚÉ 6, 97

1. FEDEZZÜK FÖL ISTEN HATALMÁT A VILÁG KEZDETÉN!

Az őstörténet, a teremtéstörténet

- Bevezető rejtvénykérdés: Mi a Biblia első szava?
Ebből kiindulva beszélgethetünk arról, mit jelent ez a kezdet, hogy milyen megfoghatatlan számunkra a semmi és a végtelen időben és térben. Így talán érthetőbbé válik, mennyire megfoghatatlan maga a világ kezdete is, amelyről nem tudunk konkrét tényekkel beszélni, hanem szükségünk van képekre.

Feltehetünk néhány gyors kérdést azok közül is, amire az őstörténet próbál meg választ adni. Például: tudod-e, hogyan keletkezett a világ? Tudod-e, hogy miért nem érted meg sokszor vagy érted félre az embertársaidat? Tudod-e, hogy miért lenne kedved sokszor belerúgni a másikba? Tudod-e, hogy miért tűnik számunkra olyan titokzatosnak, elérhetetlennek az Isten? Tudod-e, hogy miért tör az ember mindig följebb, miért akar mindig uralkodó pozíciókat szerezni? Illetve tudják-e mindezt a tudósok?

A tanulók maguk fognak egy-egy őstörténeti részlettel válaszolni, és rövid beszélgetés után kiderül, nem sikerül ennél jobban megmagyarázni.

2. *Az első teremtéstörténet:*

- a) Istenről: a világ teremtetője, aki szavával teremt és gondoskodik teremtményeiről.
- b) A teremtetett világról: jó – ezzel is hirdeti Isten nagyságát, hatalmát.
- c) Az emberről: Isten a maga képmására alkotott, azaz hozzá tartozó lényeknek (Fontos, hogy ő tudatosan vállalja ezt a közösséget az emberrel); az uralkodás nem kizsákmányolást jelent, hanem békéről és jólétről való gondoskodást; az embernek is szüksége van pihenésre. Az ember lényege az Istennel való kapcsolatában rejlik.

5. *A második teremtéstörténet az emberről:*

- Isten Lelkét leheli belénk; az ember helye Isten közelében van;
- az ember feladata itt más megfogalmazást nyer, magyarázatot kap az uralkodás kifejezés: művelni és őrizni;
- az ember sok mindent tehet, de van, amit Isten tilt: nem akarja, hogy megismerjük a rosszat (nem felismerni, hanem megismerni, azaz kapcsolatba kerülni vele);
- az embernek segítőtársra van szüksége, akivel ragaszkodnak egymáshoz; itt nem csak házastársról van szó (az emberek egymás közötti viszonyában az a lényeg, a kapcsolat akkor igazán Istennek tetsző, ha egymásban a segítőtársat látják meg, illetve látják a másikban a segítségre szoruló);
- az ember ekkor még nem szégyelli magát, átvitt értelemben nincs rejtegetni való titka, amiről a másik ne tudhatna.

- Összehasonlíthatjuk a két történetet az Atrahaszisz babiloni teremtéstörténettel. Eszerint az istenek és a világ már léteznek, kisebb istenek dolgoznak azon, hogy öntözzék a földet. A nehéz munka fel-

dühíti az isteneket, akik fellázadnak. Az ember a lázadók megölt vezérének húsából és véréből készül, agyaggal keverve. Az így teremtett ember átveszi az istenek nehéz munkáját, és ellátja az isteneket étellel és itallal. Az istenek pedig pihenhetnek.

A két bibliai teremtéstörténet ismeretében beszélgethetünk arról, hogy a leírások megfelelnek koruk világképének. Rámutathatunk arra, hogy a mai világkép más, de a bibliai teremtéstörténet lényegi mondanivalóját nem érinti ez a változás: Istent ma is vallhatjuk teremtőnknek, aki gondoskodik is teremtményeiről. Megfogalmazhatnak a gyerekek egy mai teremtéstörténetet, amely tükrözi a mai világképet, de nem feledkeznek el a teremtő Istenről. (Ez a feladat önállóan még túl nehéz, ezért csoportmunkában javaslom. Gyűjtsünk előtte ötleteket plénumbeszélgetésben.)

A 6. feladathoz kapcsolódva lehetőség szerint készítsünk csoportmunkában (3-5 fő) közös nagy (A3-as, A2-es méretű) festményt, montázst, amelynek a mottója lehet a teremtéstörténet visszatérő mondata: „És látta Isten, hogy minden igen jó.” A feladatot előkészítő házi feladatnak adhatjuk képek gyűjtését az adott témához.

EÉ 42, 64, 328
ÚÉ 137, 171, 215

A bűnbeesés

A történet négy részjelenetét érdemes közösen elolvasni, színdarab- vagy filmszerűen magunk elé képzelni és az olvasottakat minden rész után megbeszélni a könyvben felsorolt szempontok szerint: hogyan viselkednek, mit mondanak az egyes szereplők, hogyan hat az, amit mondanak, gondolnak, éreznek.

Ezek a szempontok segítenek abban, hogy a gyerekek ne maradjanak külső szemlélői a történetnek, hanem megfogalmazzák saját érzéseiket, gondolataikat is.

El is játszhatjuk a négy részjelenetet, lassan, meg-megállva, kimerevítve a képeket, alaposan megbeszélve az elhangzottakat. Ehhez célszerű a szöveget a tanulók kezébe adni.

A 3. feladat kapcsán kisebb csoportok eljátszhatnak egy-egy jelenetet egy mai esetről, amikor valaki egy másik embert rosszra csábít, vagy egy monológot, amelyhez hasonló egy rossz cselekedet előtt néha tudatosan is lezajlik bennünk.

EÉ 78, 419, 431
ÚÉ 16, 52

Kain és Ábel

A történet a legismertebbek közé tartozik, ezért gimnáziumban valószínűleg csak felelevenítés szintjén és néhány gondolat erejéig kell foglalkozni vele, akár a bűnesethez, akár Nőé történetéhez kapcsolódóan, mint egy olyan ponttal, amely a bűn terjedését mutatja.

Bevezetésként érdemes az aznapi újságból felolvasni egy rövid hírt egy gyilkosságról: így a gyerekek is érzik, mennyire aktuális a bibliai történet mondanivalója, mennyire szüksége van ma is az em-

beriségnek Isten figyelmeztetésére a „ránk vágyódó és leselkedő” bűnnel kapcsolatban, és az ő bűnöst megtartó kegyelmére.

- A történet megbeszélése után keressünk példát a gyerekek mindennapjaiból is testvérek közötti konfliktusra, hiszen nemcsak a valódi gyilkosságokról, hanem mindenféle rivalizálásból fakadó, egymás elleni indulatról szól a történet. Hangsúlyozzuk azt, hogy van kiút, indulatainknak nem kell teret engedni.
- Ha a csoport körülményei kívánják, beszélgethetünk arról is, hogyan viszonyulunk mi „vallásos cselekedeteinkhez”. Valóban őszintén tudunk-e imádkozni, énekelni, vagy csak kötelező formáság ez számunkra, esetleg megszokott, de mélyen át nem élt forma. Pozitív példaként láthatjuk magunk előtt Ábelt Zsid 11,4 fényében.

EÉ 346
ÚÉ 24, 46

Nóé és az özönvíz

- A tanulók közül sokan ismerik a történetet, és érdekli őket a kérdés, hogy valóban megtörtént eseményről olvashatunk-e. Ezért érdemes azzal kezdeni az órát, hogy elmondjuk: az emberiség emlékezetében sokszínűen él az özönvíztörténet.

1. Figyeltessük meg 1Móz 6,5–7,5-ben a következőket.

a) Az özönvíz oka az elhatalmasodott emberi gonoszság, és hogy Isten ez megszomorítja. Nagyon emberi ez a kifejezés, és rámutat arra, hogy Isten nem holmi szeszélyből vagy hatalmaskodásból, nem is hirtelen haragból ítél.

b) Isten elhatározza, hogy véget vet a gonoszságnak, de megmenti az életet! Nóé nem kiérdemli Isten kegyelmét, hanem kegyelmet talál, érdemtelenül.

c) A bárka építésére vonatkozó parancs nagyon részletes. (150 m hosszú, 25 m széles, 15 m magas. 1609-ben Észak-Hollandiában egy Peter Jansen nevű ember meg is építette a bárkát a bibliai méretek szerint, és az kitűnően úszott a vízen.) Közmondásunkkal ellentétben jól látható, hogy nem „ember tervez, Isten végez”, hanem Isten tervez számunkra működő életlehetőséget, a mi feladatunk, hogy tervét véghezvigyük.

d) Istennek Nóéval kötött szövetsége azt mutatja, hogy már a büntetés előtt elkészíti Isten a szabadulás lehetőségét. A szövetséghez azonban két félre van szükség: Nóé engedelmeskedik, mindent megtesz úgy, ahogy azt Isten mondja. Minden „hihetetlenség” ellenére bíz benne, nem szól semmit, teszi a dolgát.

1Móz 8,20–9,17-ből emeljük ki:

- a) a kultúrparancs megismétlését és a hozzá fűződő ígéretet;
- b) azt, hogy ez a rész külön hangsúlyozza, hogy felelősek vagyunk egymásért, hiszen mindannyian Isten képmására teremtettünk;
- c) azt, hogy Isten örök szövetséget kötött a világgal.

A három szövetséget Nőén kívül Ábrahámmal, majd a Sínai-hegyen az egész néppel kötötte Isten. Ezen túl is többször olvasunk szövetségkötésről Isten és a nép között, de ez a három az, amelyeknek jele is van (szivárvány, körülmetélés, törvény).

Az özönvíz babilóniai történetét összehasonlítva Nőé történetével élénken válik hangsúlyossá a bibliai történet sajátossága és lényege. Érdeemes először elmélyedni a bibliai szövegben és utána felolvasni az alábbi részleteket a Gilgames-eposzról. Megfigyelési szempontként adhatjuk azokat, amiket az 1. feladatban Nőé történeténél már megfigyeltünk.

Az istenek tanácsa úgy határoz, hogy özönvizet bocsát a földre. Ennek az az oka, hogy az emberiség elszaporodott a földön, és túlzott hangoskodásával zavarja az isteneket. Az ember teremtésének istene azonban figyelmezteti hívét, Utnapistimet, és így szól:

„Bontsd le az ékes házat, amelyben annyi sok öröm és gond vala részed; bontsd le a házat mindenestül, építs erős hajót helyette; bordája, árboca megálljon, még ha ég és föld összedől is! Építs hajót, s vedd meg ezentúl – hiszen amúgy is elhagyod majd –, vedd meg a birtoklás hatalmát, mely odakötöz javaidhoz, vedd meg a házat, kertet, földet, ezt a mulandó gazdagságot, s keresd az életet helyette – életet mentesz a hajóval! Gyűjts egy-egy párt az élő fajokból, hogy majd magjuk ne vesszen! Pontos mérték szerint építsd meg a hajót: se széle, se hossza, hajszálnyit nem térhet el attól, amit veled parancsként közlök.”

Utnapistim magával viszi minden mozdítható vagyonát, szolgálkat, kézműveseket is.

Részletesen van szó a világ pusztulásának kínjairól is:

„... Álló napig zúgott, morajlott a déli szél, sziklákat döntött... Zilált sörényű harci ménként szembeszökve, vadul sodorva hullám zúdult az emberekre, akik lenről mindegyre följebb szöktek az ár elől, s a csúcson tehetetlenül megrekedtek. Fojtó gőzök lepték el őket; olyan sötét volt, mint a zsákban; a fellegtől és szélzúgástól nem látták, nem hallották egymást, s oly sűrű homály takará el a földet, hogy az istenek se tudhatták, mi történik ott lent... Ég-föld szakadt, s már nem maradt hely, biztonságos, az isteneknek, ők is lenről mindegyre följebb szöktek az ár elől az égen, s végül jutván Anu egébe, tehetetlenül megrekedtek – reszketve összekuporodtak, mint kutyák, a falhoz lapulva. (...) Az istenek együtt sírnak, zokognak, fejük gyászban mellükre csügged, ajkuk kintól megvonaglik....”

A hetedik napon, amikor már minden élő elpusztult, vége szakadt a vízözönnek. Miután a Niszir hegye megakasztja hajóját, Utnapistim is madarakat enged ki először, egy galambot, egy fecskét és egy hollót.

„Azután a Niszir hegy ormán máglyát raktam, s kost s bakot ölvé égőáldozattal fizettem az isteneknek életünkért... Fölszállott a füsttel az illat, föl az istenek trónusáig, s az égiek sűrű rajokban gyűltek az áldozat helyére. Belépett az isten-úrasszony, Istár, a láng s füst udvarába, s fölemelt egy csörrenő ékszert, (...) s szólt ekképpen: »Ti istenek, amint ez ékszert, e lazúrkövű gyűrűt nem felejttem – minthogy mindig a nyakamon hordom! –, úgy nem felejttem azt a percet, amidőn balul hátráztunk.«”

(A részleteket A bibliai idők kincsei című könyvből válogattam.)

EÉ 423
ÚÉ 41

Bábel

3. Hírnévre tesz szert, azért tesz valamit, hogy híres legyen, dicsőséget akar szerezni, elismerést.
4. A föld benépesítésére vonatkozó paranccsal helyezkednek szembe (1Móz 9,4).
5. A bábeli zűrzavar ma is az összevisszaságot, az érthetlenséget jelenti.
6. Egy példa a mai Bábel-tornyokra a Titanic katasztrófája:
1912-ben indult el a Titanic, az akkori világ legnagyobb luxushajója, a technika csodája, hogy rekordidő alatt New Yorkba érjen. Történetét jól ismerjük. Az úszó palota jéghegynek ütközött, az 1800 utas közül csak igen kevesen menekültek meg. De azt kevesen tudják, hogy a felavatáskor a hajó tatján, egy óriási plakáton ez volt olvasható: „Ezt az Isten se süllyesztheti el!” S még a szárazdokban négy szót mázoltak a hajótest vízszint alatti részére: No God, no pope! (Se Isten, se pápa!). És ott, azon az oldalon szakadt be a hajó oldala.
További példaként szokták a tanulók említeni a World Trade Center katasztrófáját, de bizonyára találunk a közelmúlt eseményei között is megfelelő illusztrációt.

EÉ 396
ÚÉ 209

Ismétlő feladatok

1. a) Bábel tornya
b) Nóé
c) Galamb
d) Ádám
e) Világosság
2. A hamis állításoknál fordítsunk figyelmet arra, hogy indokoljuk válaszunkat, ezzel ismételve át a tanult helyes tartalmat.
a) Igaz (1Móz 2,20).
b) Hamis (1Móz 2,15), művelni és őrizni kell a földet. Csak a munka fáradsága büntetés.
c) Hamis (1Móz 3,2 és 3,6), a Biblia csak gyümölcsöt említ.
d) Igaz (1Móz 4,7).
e) Hamis (1Móz 6,15), hiszen Isten tervezte a bárkát.

				1	M	E	Z	Ó											
									2	S	É	M							
				3	V	I	L	Á	G	Í	T	Ó	T	E	S	T			
									4	G	Y	Ü	M	Ö	L	C	S		
									5	B	Á	R	K	A					
				6	Á	L	D	O	Z	A	T								
									7	T	É	G	L	A					
				8	S	Z	I	V	Á	R	V	Á	N	Y					
									9	K	E	Z	D	E	T	B	E	N	
				10	M	E	G	S	Z	E	N	T	E	L	T	E			

Ismétlő feladatként is adhatjuk mai teremtéstörténet, mai bűneset, mai Nóé- vagy Bábel-történet írását. Ezelőtt újra tudatosítsuk, hogy ezek a történetek nem helyszíni tudósítások, hanem hitvallások, szövegük pedig tükrözi azt a világképet, amely a megfogalmazás korára jellemző. ●

2. FEDEZZÜK FÖL ISTEN HŰSÉGÉT AZ ÓSATYÁK ÉLETÉBEN!

Ábrahám

Ennek a fejezetnek a történetei a legismertebbek között vannak az egész évi tananyagban. A tanulók könnyen esnek abba a tévedésbe, hogy itt nincs, vagy alig van új, amit meg kellene tanulni. Vigyázzunk ezért külön is arra, hogy ne maradjunk meg az események felszínes ismertetésénél, hanem használjuk ki, hogy lehetőség nyílik a szöveg olvasása, a történet megbeszélése során egyes vonások alaposabb magyarázatára, megfigyelésére.

- Az **Abrám** név sokakat megzavar, mert kisebb korokban a gyerekek ezt a történetrészt is Ábrahám névvel hallották vagy jegyezték meg. Mégis oda kell figyelnünk rá, esetleg magyaráznunk, hogy megértsék a szövetségekötésnél az új név jelentőségét.
- 1. Az Abrámnak adott négy ígéret: az ígéret földje, sok utód, áldás minden népre, azaz az ő utódai között születik majd a Megváltó, és az, hogy Isten megvédi őt. A feladat: menj el, engedelmeskedj!
Ábrahám és később Izrael népe kiválasztottságának lényege az, hogy közöttük születik meg a Mesiás. Erre választotta ki őket Isten.
- 2. Ahol megáll, oltárt épít, és „segítségül hívja az Úr nevét”.
Beszélgessünk a történet kapcsán arról, hogyan van jelen a rendszeres imádság, Istenhez fordulás a mi mindennapjainkban!
- ↪ Ne **Lót** mohóságára helyezzük a hangsúlyt, hanem Abrám szokatlan viselkedésére, békességkeresésére.
- **Izmael** születésével kapcsolatban beszélhetünk arról, mennyire nehéz várni az ígéret beteljesedésére, és hogy az ember hogyan próbál sokszor ma is egyéni utakat keresni.
Gondoljuk végig, mi mindenben vagyunk mi türelmetlenek, és keresünk megoldást a magunk esze szerint?
- Erre a **szövetségekötés**re az emberi türelmetlenség ellenére kerül sor Isten türelmének jeleként.
- 3. Ami az eddigi ígéreteken túl van: Abrám és Száraj új neve, valamint örök szövetség az utódokkal is. Amit Isten elvár: járj előttem (azaz tudva, hogy Isten előtt tesszük, amit teszünk), és légy feddhetetlen (tedd ezt teljes lényedben, tökéletesen)! Jeleként pedig a körülmetélés.
- 4. Ábrahám = sok nép atyja, Sára = megáldom őt

Sodoma: Külön érdemes megfigyelni, hogy Ábrahám feladatához tartozik fiainak tanítása, az Úr útjának megőrzése... (1Móz 18,16–19) Ez is hozzátartozik a kiválasztottsághoz!

Cseles alkudozás folyik Ábrahám és Isten között: *öt miatt* elpusztítod-e az egész várost? (1Móz 18,28) A hangsúly nem a bűnösök sokaságán van, hanem a hiányzó igazak kicsi számán. El is játszhatjuk a jelenetet!

Közbenjáró imádság az, amit Ábrahám itt elmond. Jó lehetőség arra, hogy a gyerekek közbenjáró imáiról beszéljünk, figyelmüket magukról embertársaik felé fordítsuk az imádságban is. Szóba kerülhet az imádság meghallgatása, és az, hogy itt nem Istenen múlt, hogy a kérés nem teljesült.

A hit próbája: Hogy kérhet Isten ilyen szörnyű dolgot? – hangzik sokszor a gyerekek kérdése. Elmondhatjuk nekik: a kánaáni kultúrkörben szokás volt az elsőszülött gyermekek feláldozása. Az Ábrahámiban megszülető gondolatot az Istennek való maximális megfelelni akarás indíthatta: úgy érzi, ezt a legnagyobb áldozatot is meg kell hoznia Istennek. Neki azonban nincs szüksége az áldozatra, hanem csak arra, hogy ő legyen az első, akiért az ember mindent megtesz.

Figyeltessük meg azt is, hogy amikor Isten megszólítja Ábrahámot, ő így felel: „Itt vagyok!” Kész tehát Istennel mindig párbeszédet kezdeni, figyelni rá. Mennyivel ismerősebb részünkről a válasz: egy pillanat! Rögtön! Most nem érek rá! Várj egy kicsit!...

Gondoljuk végig azt is, van-e olyan dolog, amelyet a tanulók „még az Istennek sem” adnának oda! Miért? Miért nem?

A tankönyvi feladathoz szükség van Újszövetségre! Vigyünk magunkkal néhányat az órára!

6.

EÉ 53, 63, 331
ÚÉ 8, 113

Izsák

A történet alapvetően önmagáért beszél. Jó összefüggően végigmondani a novellaszerű történetet és a végén megfigyelni az egyes szereplők viselkedését, valamint kitérni a házasságkötés kortörténeti adalékaira. (Ez utóbbi visszatér majd Jákób történeténél, aki 7-7 évet dolgozik mindkét feleségéért, és aki csak az esküvőn veszi észre, hogy a lefátyolozott menyasszony nem a hón áhított Ráhel.)

A mindennapi apró helyzetektől a nagy döntésekig mindig van lehetőségünk kérdezni, imádkozni, segítséget kérni. De nagyon kell figyelni a válaszra!

1.

EÉ 334
ÚÉ 154

Jákób

1. Ézsau pillanatnyi éhsége fontosabbnak tűnik számára, kényelmes is. Nem gondolkodik előre, feláldozza a jelen élvezete kedvéért a jövőt.
- Hangsúlyozzuk ki, hogy az elsőszülöttségi joggal járó áldás jelen esetben Isten ígéreteit, áldását is magában foglalja, és így különösen értékes. Bár ez nem Izsák áldó szavaiban jut kifejezésre, hanem később, Jákób álmánál és a Jabbók-gázlónál.
3. Izsák áldó szavai Istentől kérnek a fia számára jó megélhetést, hatalmat, védelmet és áldást.
 5. Aláhúzendó és így a történetből kiemelendő, hogy Isten Ábrahámra, Izsákra hivatkozik, amikor bemutatkozik (1Móz 28,13a). Azután pedig megismétli az Ábrahámnak adott ígéreteket a földre, az utódokra és az áldásra vonatkozóan. Valamint azt is, hogy vele lesz és megőrzi. (1Móz 28,13b–15)
 6. Isten hazatérésre intő szavával kapcsolatban idézzük föl, hogy Háránból indult el egykor Ábrahám, innen hozatott feleséget Izsáknak, de nem engedte, hogy a fia visszatérjen. Így egyértelmű, hogy Jákóbnak is haza kell mennie, hiszen az ígéretek Kánaán földjéhez kötődnek. Jákób azonban fél az Ézsauval való találkozástól, hiszen testvére meg akarta őt ölni. Jákób nem tudja, hogyan viszonyul hozzá ennyi év után Ézsau.
- EÉ 77, 82, 404
ÚÉ 43

József

- József története hosszú, összefüggő és önmagáért beszélő történet. Számíthatunk arra is, hogy a gyerekek jól ismerik. Magyarázgatások helyett ajánlom a következő feldolgozási módszert.
- Barkochba-játék Ráhelre gondolva (tisztázzuk a végén, hogy Ráhel Jákób fiatalon elhunyt felesége, akitől legkedvesebb fia, József született).
- Bontsuk a történetet a következő részekre, és írjuk fel nagy betűkkel lapokra a részek címét:
 - József álmai
 - Józsefet kútba vetik testvérei
 - Józsefet eladják rabszolgának
 - Jákób értesül József eltűnéséről
 - József Potifár házában
 - József a börtönben
 - József megfejti a fáraó álmát
 - József Egyiptom felügyelője
 - A testvérek Benjámin nélkül mennek Egyiptomba
 - A testvérek Benjáminnal mennek Egyiptomba
 - Jákób családja Egyiptomba települ.

Összekeverve tegyük a táblára a címeket: a gyerekek feladata először időrendi sorrendbe helyezni az eseményeket. (A tankönyv, illetve olvasókönyv használata nélkül!)

Ismertessék utána röviden az egyes részek tartalmát (szükség esetén olvassák el), jellemezzék szereplőit, emeljék ki a legfontosabb gondolatokat, az egyes részek fontos mondanivalóját. Ezt jegyezzék is le a tankönyvbe!

Eközben felhívhatjuk figyelmüket az alábbiakra:

- József gyerekesen dicsekszik álmaival, ezzel féltékenységet, haragot szít.
- A testvérek között van, aki menteni akarná Józsefet, de belerántják egymást a bűnbe. Utána ők vannak kétségbeesve, amikor József nincs a kútban. Tudatosítsuk, hogy a gyerekek általános emlékképei ellenére nem maguk a testvérek adják el Józsefet rabszolgának, de a terv kigondolásához ők is eljutnak.
- Jákób nem tud megvizsgáltatni, hiszen ő küldte erre az útra a fiát. A testvéreknek kellene bűntudatuk legyen, és még ők vigasztalják Jákóbot!
- Isten Józseffel van, és ezért eredményes mindaz, amihez hozzáfog. Ezt környezete is észreveszi, akár Potifár házában, akár a börtönben.
- Az álmok megfejtését József Istentől kéri és kapja. József megvallja a fáraó előtt, hogy Isten adja tudtul akaratát az álomban.
- A fáraó elismeri, hogy Józsefben „isteni lélek van”, ezért tartja alkalmasnak arra, hogy az ország felügyelője legyen.
- Amikor testvérei gabonáért jönnek, és meghajolnak, beteljesedik József álma. József keményen beszél a testvéreivel, meg is vádolja őket. Megdöbbenő, ahogyan Józsefről egyszerűen csak azt mondják: egyikünk nincs meg.
- József másodszor is kegyetlenül próbára teszi a testvéreket, amikor serlegét Benjámin zsákjába rejti. Júda azonban tanult az előző esetből, aggódik apjáért. Ezt a változást látva fedi fel magát József, ezért kaphatnak bocsánatot a testvérek.
- A fáraó a legjobb földön telepíti le József családját.

Jákób halálakor megáldja Józsefet és fiait. Megdöbbenően mély, tudatos hitet sugároz ez a két vers. Érdemes elolvasni és röviden végiggondolni Jákób életét!

Az egész történetet végigkíséri a gondolat, hogy az Úr Józseffel volt, ezért szerencsés volt mindenben, amihez hozzáfogott. 1Móz 45,7-ben maga József mondja testvéreinek: „Isten küldött el engem előttetek, hogy maradékok legyen a földön, és életben tartson benneteket nagy szabadítással.” Isten tehát nemcsak Józsefet, hanem rajta keresztül Izrael leszármazottait menti meg. De jóra fordította József személyes sorsát is a testvérek gonoszsága ellenére. „Ti rosszat terveztetek ellenem, de Isten terve jóra fordította azt.” (1Móz 50,20) Ezt fontos kiemelni az egész történet végén.

EÉ 45, 331
ÚÉ 193

3. FEDEZZÜK FÖL ISTEN SZABADÍTÓ TETTEIT MÓZES IDEJÉBEN!

Izrael népe Egyiptomban

Rajzoljunk eleven képet Izrael népének mindennapjairól, és vessük össze azt az ősatyáknak adott ígéretekkel, az ő reményeikkel. Érezzék meg a gyerekek az ebből fakadó feszültséget.

Kiindulásképpen megfigyeltethetjük a tankönyvi ábrát a téglagyártásról. Beszélgessünk arról, milyen munka ez, kik végzik, vajon milyen körülmények között, milyen okból. Vajon miről beszélgetnek Izrael fiai ez után a munka után otthon?

1Móz 46,3–4: Én vagyok az Isten, atyádnak Istene! Ne félj lemenni Egyiptomba, mert nagy néppé teszek ott! Én megyek veled Egyiptomba, és én is foglak visszahozni.

Mutassunk rá, hogy éppen az Isten ígéretének teljesülése indítja haragra a fáraót. (2Móz 1,9)

EÉ 260
ÚÉ 81

A fiatal Mózes

Képzeld el, hogyan él, hogyan neveli Mózes az édesanyja!

Felolvashatjuk 2Móz 2,1–9-et. Folytassák a gyerekek csoportmunkában a leírást a következő kezdőszóval: Otthon...

Hangsúlyozzuk, hogyan készíti fel fiát arra a feladatra, hogy egyszer majd a fáraó udvarában kell élnie népének ellenségei között. Mennyire fontos lehetett neki, hogy saját népének hitét megtanítsa Mózesnek, hogy később majd abból meríthessen erőt.

Mózes valóban nehezen találja a helyét, ellentmondásokba keveredik.

Érdemes végiggondolni, miért avatkozik itt közbe Mózes. Sejtje, hogy segítenie kell népén, de nem ismeri a módját.

ApCsel 7,22–25-ben olvassuk a következőket: „Megtanították Mózes az egyiptomiak minden bölcsességére, és kiváló volt mind szavaiban, mind tetteiben. Amikor betöltötte a negyvenedik életévét, az a gondolat támadt szívében, hogy meglátogatta testvéreit, Izrael fiait. Amikor meglátta, hogy az egyiket bántalmazzák, védelmére kelt, bosszút állt az elnyomottért, és leütötte az egyiptomit. Azt gondolta, megértik a testvérei, hogy Isten az ő keze által szabadítja meg őket. De nem értették meg.”

Ekkor még maga Mózes sem értette a feladatát, ő maga akart szabadítót játszani, kihasználva különös helyzetét.

- A tűz többször előfordul a Bibliában Isten jeleként. Gyűjtsünk rá példákat! Például a Sínai-hegyről is tűzből szól az Úr a néphez a szövetségkötéskor, a Karmel-hegyi istenítéletkor tüzet kér Illés bizonyítékul, Keresztelő János mondja Jézusról, hogy tűzzel és Szentlélekkel keresztel majd, pünkösdkor pedig lángnyelvek szállnak alá. Elgondolkodhatunk ennek a szimbolikának az okán, megfigyelve a tűz tulajdonságait: félelmetes, de ugyanakkor fényt, meleget adó kincse az emberiségnek.

5. Az elhívásra oly jellemző párbeszéd részei: Isten megszólítja Mózeset, bemutatkozik neki, elmondja tervét, és feladatot ad Mózesnek. Jellemző a reakció is: Mózes szabadkozik, nem akarja magára vállalni a felelősségteljes feladatot, nem érzi magát alkalmasnak. Talán visszaemlékszik egykori kudarcára, saját gyengeségét és a fáraó hatalmát, erejét nézi Isten hatalma helyett.

6.

Mózes kérdései, kifogásai	Isten válaszai
Ki vagyok én, hogy a fáraóhoz menjek?	Veled leszek.
Ki küldött, mi a neve?	Vagyok, aki vagyok. Ábrahám, Izsák és Jákób Istene.
(Hogyan?)	Áldozni menjetek a pusztába Isteneteknek, az Úrnak.
Nem hisznek nekem.	A bot kígyóvá változik, poklosság, a Nílus vize vérré változik.
Nem vagyok ékesen szóló.	Megtanítalak arra, hogy mit beszélj!
Küldj mást, akit küldeni tudsz!	Áron segít majd.

- Jó, ha kialakul egy őszinte beszélgetés arról, kinek milyen feladatai vannak mostanában, és vajon elfogadta-e, vagy még győzködés alatt áll. Milyen érveink, ellenérveink vannak? Észrevesszük-e, kihasználjuk-e a rendelkezésünkre álló segítséget?

 EÉ 314

A kivonulás

1. Az óra elején gondoljuk végig, milyen útravalót visz magával Mózes Egyiptomba. Egyrészt bizonyosságot Isten léte felől, másrészt pontos feladatot, úticélt és segítséget is a feladat elvégzéséhez a jelek formájában, Áron személyében és Isten ígéréteiben, hogy Mózesrel lesz. Mindezek ellenére kétségeit is magával viszi.

Megérkezése után bizonyára első teendője, hogy Áronnal találkozik, és elmondja a népnek, hogy miért küldte őt Isten. A fogadtatás valószínűleg vegyes, bár a megcsillanó remény bizonyára eluralkodik a közösségen.

- A Mózes megérkezését követő jelenetek, a találkozás Áronnal és a néppel eljátszható akár a szöveg olvasása előtt, akár utána is.

Figyeltesse meg, milyen kéréssel fordul Mózes először a fáraóhoz (találkozni akar a nép a pusztában az Úrral, hiszen ezzel küldi el Isten Mózes! 2Móz 3,18), és miért reagál a fáraó a munka nehezítésével! (A fáraó maga istenkirály; a munka megszakítása lázadásra adhat alkalmat.)

A csapások jellemző mozzanatai:

- Mózes figyelmezteti a fáraót, és kéri, hogy bocsássa el a népet.
- Mózes kinyújtja kezét, botját..., akkor következik be a csapás, amelyet a Biblia drámai módon ír le.
- Gósen földjét elkerülik a csapások.
- A fáraó engedni látszik, de a csapás elmúltával kemény marad a szíve, visszavonja ígését.

A 10. csapás, a páska újszövetségi vonatkozásait *maguk a gyerekek fedezzék fel*, irányított beszélgetéssel. Figyeltesse meg, milyen életmentő, Isten ítéletét elfordító szerepe van itt a páskabáránynak. Kérdezzünk rá, mivel kapcsolatban hallottak már a páskáról. Idézzük fel az utolsó vacsoráról tanultakat, az úrvacsora szereztetését, és vetessük észre, hogy Jézus teste és vére a Mózes korabeli páskabárányéhoz hasonlóan Isten ítéletét fordítja el rólunk.

EÉ 238

A pusztai vándorlás a Sínai-hegyig

Bevezetéképpen beszéljünk arról, hogy új korszak kezdődik Izrael népe életében, amelyet két teljesen ellentétes érzés határoz meg: egyrészt a szabadulás bizonyossága, másrészt a félelem a továbbiaktól, a létbizonytalanságtól. Ebből a kettősségből és Isten változatlan szeretetéből fakadnak a következő történetek fontos vonásai.

Négy történet szerepel az olvasókönyvben, mutassuk be ezeken keresztül, hogy mennyi mindennapos problémája van a népnek az étellel, itallal, az ellenséges népekkel; láttassuk meg azt, hogy a nép emberileg nézve részben érthetően zúgolódik, hiszen Egyiptomban megvolt a napi betevő falatjuk; és emeljük ki azt, hogy a történetek éppen arra helyezik a hangsúlyt, hogy Isten mindezek ellenére tovább kíséri a népet, segíti őket, türelmes hozzájuk, megbocsát nekik.

Az *Amálék*kal való küzdelem kapcsán felhívhatjuk a figyelmet Józsué személyére, hogy később ismerős legyen a hadvezér alakja.

A 105. zsoltárt felhasználhatjuk ismétlésre. A Bibliából fénymásolva a versszámokat egyszerűen levághatjuk, a zsoltárt feldarabolhatjuk néhány verses gondolati egységekre, csoportmunkában feladat lehet sorrendbe rakni, utána pedig felolvashatjuk ünnepélyesen. Ezután az egyes részletekhez kérdéseket tehetnek föl egymásnak a tanulók.

Feladatként adhatjuk esetleg, hogy a gyerekek próbáljanak hasonló stílusban rövid hálaadó imádságot írni, akár önállóan, akár kisebb csoportokban.

EÉ 43,71

ÚÉ 108

A Sínai-hegynél

1. Idézzük fel, hogy Mózes tudja: Isten hegyéhez érkeztek, ahonnan őt az Úr Egyiptomba küldte, és ahol megmondta: „Ez lesz a jele annak, hogy én küldelek: Amikor kivezeted a népet Egyiptomból, ennél a hegynél fogjátok tisztelni az Istent.” (2Móz 3,12) Így érthető, hogy Mózes felmegy a hegyre találkozni az Úrral.
 2. Nóéval kötötte az özönvíz után Isten az első szövetséget, ígérve, hogy nem irt ki többé minden élet, és nem törik meg az év ritmusa. A szivárvány emlékeztet a mai napig erre. A második szövetséget Ábrahámmal kötötte Isten, jele a körülmetélés. Az ígéret: Kánaán földje, sok utód, általa nyer áldást a föld minden népe, és Isten megvédi őt.
 3. A sínai szövetségben Isten engedelmisséget kér a néptől, és azt ígéri, hogy valamennyi nép közül Izrael népe lesz az ő szent népe.
 - A *Tízparancsolat* részletes tárgyalására, csoporttól függően, nem feltétlenül szükséges kitérni. Lehet ez egy csendesnap programja, foglalkozhatunk óra eleji áhítaton egy-egy parancsolattal stb. Ehhez ajánlom a következő könyveket: Jörg Zink: *A megújuló Tízparancsolat*. 1996; Gyökössy Endre: *A két középpont. Az Ószövetség közepe: a Tízparancsolat*. Szent Gellért Kiadó, dátum nélkül; Cseri Kálmán: *A tíz parancsolat*. 1997.
- Az első három parancsolat részletesebb formája talán újdonság a tanulóknak. Érdekes ezért ezeket alaposan megfigyelni. Különösen is magyarázatra szorul a féltőn szerető Isten kifejezés. Könnyen „féltékeny”-re gondolnak a gyerekek. Tudatosítsuk, hogy Isten szeret, azért félt minket, mert tudja, hogy ha mást teszünk meg istennek (mammon...), az kárunkra van. De féltékeny is: nem lehet két urat szolgálni. Ha valami mást választunk istenünknek, ő nem erőszakolja ránk magát, nem akar isteneink közül valahányadik lenni.
- Érdekes lehet a *Szövetség könyvéből* vett néhány, a gyerekek előtt valószínűleg ismeretlen részlet megfigyelése, saját mindennapi életünkkel való egybevetése.
- Az *aranyborjú* történeténél mutassunk rá, hogy mindez már akkor történik, amikor a nép hallotta a parancsolatokat, köztük az elsőt és a Szövetség könyvét is, és engedelmisséget fogadtak Istennek. Ennyire „kitartó, hűséges” az ember!
- A *106. zsoltárnál* figyeljük meg, hogy a bűnbánó zsoltár is Isten dicsőítésével kezdődik, csodáinak felsorolását tartalmazza. Annál megdöbbentőbb, utólag néha érthetetlen, sőt nevetséges, hogy a nép megfélekedzik róla, felcseréli az Urat holmi „növényevő bika képmásával”.
- Írathatunk a tanulókkal bűnbánó imádságot is, de elsősorban „magánhasználatra”: ha akarják, megmutathatják tanáruknak, de ne kelljen az egész csoport előtt felolvasniuk.
- EÉ 280, 433
ÚÉ 229, 235

Tovább az ígéret földje felé

Gondolkodjunk el rajta, hogy mennyire nehezen bízza rá magát az ember Isten gondviselésére, és milyen sokszor elégedetlen azzal, amit kap. ●

4Móz 13,1–3 olvasása után a tanulók maguk gondolják végig, hogy mi mindent kell a kémeknek megfigyelniük, és vajon milyen hírekre vágyik a honfoglalásra készülő nép. A 17–33. versek után mérlegeteljük, milyen hibát követtek el a kémek. ↪

Figyeltessük meg a nép viselkedését: amikor elhangzik a büntetés, dacos gyerek módjára, duzzogva ugyan, de mégis inkább bemennének az ígéret földjére. Mózesnek azonban ekkor már újra helyén van az esze(? hite!), és nem akar szembeszegülni Isten döntésével. ↪

A rézkígyóval kapcsolatos újszövetségi vonatkozásokat lehetőség szerint a tanulók vegyék észre, fedezzék fel ismét a két kép közötti párhuzamokat, hiszen az előző tanévben Nikodémus történetében már találkoztak vele. ↪

Mózes figyelmeztető szavai különös hangsúlyt kaphatnak akkor, ha (5Móz 29,2–4-re támaszkodva) végiggondoljuk a tanulókkal az egész fejezet eseményeit. ●

Éreztessük azonban: ez az íge hozzánk is közel van, nekünk is meg kéne szívlelnünk. A két életút előttünk áll. Az a Mózes szól így a néphez, és az biztatja Józsuét, akinek magának is annyiszor volt szüksége biztatásra, de aki valóban megtapasztalta, amit mond: nem hagy el téged az Úr.

EÉ 349, 487
ÚÉ 124

Ismétlő feladatok

1. Mózes a fáraó udvarában él.
2. Mózes egy gyilkosság miatt Midján földjére menekül.
3. Mózes juhokat legeltet.
4. Isten megjelenik Mózesnek a csipkebokorban.
5. Mózes nem akarja vállalni a rá bízott feladatot.
6. Isten tíz csapással sújtja Egyiptomot.
7. Izrael népe átkel a Vörös-tengeren.
8. Isten népének adja a Tízparancsolatot, és szövetséget köt vele.
9. Áron aranyborjút készít.
10. Mózes kémeket küld Kánaánba.
11. Isten negyven évi vándorlással bünteti a népet.
12. Kígyók támadnak az elégedetlenkedő népre.

1.

2. a) Józsué
 b) Rézkígyó
 c) Mózes botja
 d) Manna
 e) Fáraó

3.

						1	V	Á	L	Y	O	G	V	E	T	É	S		
		2	T	Í	Z	P	A	R	A	N	C	S	O	L	A	T			
3	C	S	I	P	K	E	B	O	K	O	R								
						4	Á	R	O	N									
										5	S	Z	I	K	L	Á	B	Ó	L
		6	S	Z	E	N	T	S	Á	T	O	R							
						7	K	Ő	T	Á	B	L	A						
										8	M	I	D	J	Á	N			
						9	Z	S	O	L	T	Á	R	O	K				
										10	P	Á	S	K	A				

4. FEDEZZÜK FÖL, HOGY ISTEN BEVÁLTJA ÍGÉRETEIT JÓZSUÉ NAPJAIBAN!

Józsué

Idézzük föl, hogy két eseménnyel kapcsolatban beszéltünk már Józsuéről: amikor a pusztai vándorlás során Amálékkal harcolt Izrael népe (2Móz 17,8–15), és amikor Mózes kémeket küldött az ígéret földjére (4Móz 14,5–10). Mindkét történet Józsué vezető szerepre való alkalmasságát mutatja (jó hadvezér, aki feltétlenül bízik Istenben és a földre vonatkozó ígéretében).

Kékkel aláhúzott ígérek: nektek adok minden helyet, senki sem állhat ellened, veled leszek, nem hagylak el.

Pirossal aláhúzott feltételek: légy bátor és erős, őrizd meg és tartsd meg a törvényt, tanulmányozd éjjel-nappal.

Jerikó városáról egyes történelemtantervek szerint a 6. évfolyamon hallanak a tanulók részletesebben, ehhez a tudáshoz lehet itt kapcsolódni. Ha nem tanultak még róla, akkor érdemes röviden ki térni rá.

Isten hatalmát nem lehet figyelmen kívül hagyni, azzal nem lehet szembeszállni! Jerikó királya nem veszi ezt komolyan. Ráháb azonban pogány létére felismeri az Úrban az egy Istent, aki nemcsak Izrael Istene, hanem az egész világe. Sajat maga és családja életét köszönheti ennek a felismerésnek.

EÉ 52
ÚÉ 203

Honfoglalás

Jerikó falai leomlásának csodáját egyesek földrengéssel magyarázzák, vannak, akik az egyenletesen körbe menetelő katonák által keltett hangrezgés következményének tartják.

Józs 21,45 Józsué könyvének kulcsmondata: „Egyetlen szó sem vészett el azokból az ígéretekből, amelyeket az Úr Izrael házána tett. Mind beteljesedett.”

Tudatosítsuk a tanulóknban, hogy az az ígéret teljesedett be, amelyet Isten egykor Ábrahámnak adott!

Mindkét vezető az Istenhez való hűségre hívja fel a figyelmet, és mindketten kihangsúlyozzák, hogy két lehetőség áll előttünk: az élet és a halál, jó és rossz, az áldás és az átok Mózes megfogalmazásában, aki felszólítja a népet az Úrhoz való ragaszkodásra. Józsuénál az idegen istenek vagy az Úr szolgálata, ahol ő személyesen vallja meg Istenbe vetett bizalmát .

- Fölmerülhet a tanulóknak a kérdés, miért engedi Isten egyes népek kiirtását, pusztítását a honfoglalás során, hiszen ez alapvetően ütközik az Istentől kapott parancsolatokkal és a jézusi etikával.

Ezzel a nagyon nehéz problémával kapcsolatban utalhatunk arra, hogy a honfoglalás kori zsidóság az ötödik parancsolatot szabad férfiakra értelmezte. A nők, a rabszolgák, a hadifoglyok a szabad férfi tulajdonát képezték, amit az meg is semmisíthetett. Az Ószövetség későbbi szövegei terjesztették ki ezt a parancsolatot a nem szabad emberek megölésére is. Jézus volt pedig az, aki később úgy értelmezte a törvényt: „*Én pedig azt mondom nektek, hogy aki haragszik atyjafiára, méltó arra, hogy ítélkezzenek felette...*” (Mt 5,21–22)

Másik oldalról a kánaáni népek pogány kultuszaitól való távolságtartás, a keveredés tilalma adhat némi magyarázatot a honfoglaló zsidóság viselkedésére.

EÉ 260, 486
ÚÉ 208

5. FEDEZZÜK FÖL ISTEN EREJÉT A BÍRÁK KORÁBAN!

Izrael bírái

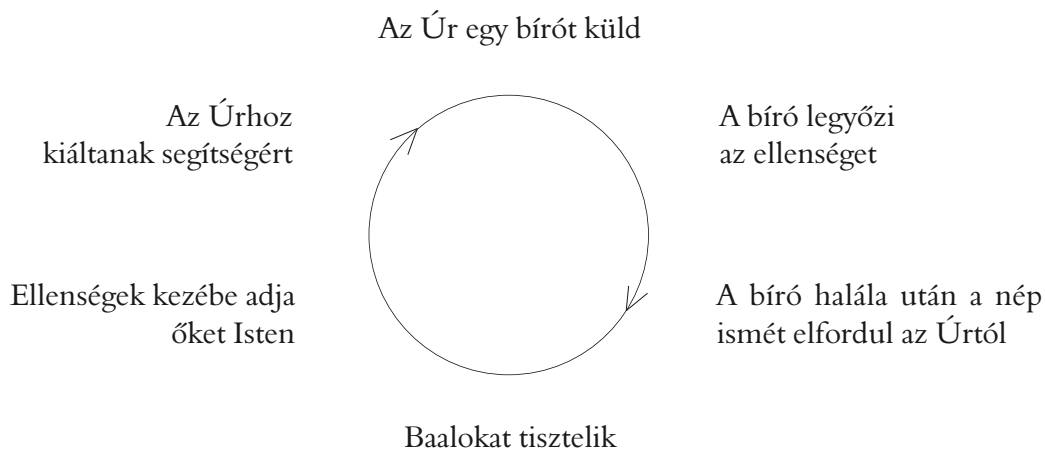
Kiindulásképpen gondolkodjunk el azon, hogy egy népnek szüksége van vezetőre, akkor is, ha Istent tartják Uruknek. ●

Megfigyelhető, hogy négy főnél nagyobb baráti társaságban is hangadóvá, vezetővé válik valaki. Az osztályban sem tudnak megszervezni semmit, ha valaki „nem veszi kézbe az ügyet”. Isten is embereket használ föl arra, hogy vezessen minket, akaratát tudassa velünk, hiszen a nép például a Sínai-hegynél sem értette az Úr szavát.

Az új nemzedék Úrtól való elfordulását jobban megértik a tanulók, ha elgondolják, mennyivel komolyabban vesznek ők olyan dolgokat, amelyeket maguk átéltek, és mennyivel kevésbé olyanokat, amelyeket csak elbeszélésből hallanak! ●

A bírák korában mindig visszatérő séma a következő:

1.

EÉ 81, 411
ÚÉ 93

Gedeon

1. A tankönyvben szereplő kérdések a szöveg alapos megfigyelését, a súlypontok megtalálását segítik. A válasz a szövegben megtalálható, ezért nem szerepel a könyvben, illetve nincs hely a válasz lejegyzésére sem. Aláhúzzhatják, bejelölhetik viszont az olvasókönyvben. Cél az, hogy a tanulók maguk fedezzék fel a válaszokat (akár az olvasott, akár a tanár által elmondott történetben), és szerezzenek benyomást a bírák koráról.

Gedeon személyével kapcsolatban hívjuk fel a gyerekek figyelmét arra, hogy teljesen átlagos ember, nem emelkedik ki erőben, bátorságban, hősiességben vagy gazdagságban a többiek közül. (Például ugyanúgy a borsajtóban csépli a búzát, mint mindenki más, hogy rejtve legyen az ellenség elől.) Mégis kiválasztja Isten, és komoly feladatot bíz rá.

EÉ 322

Sámson

1. Nem érheti borotva a fejét, azaz nem vághatja le a haját, szakállát. Nagyon szép motívum, hogy a szülők Istentől kérnek segítséget, útmutatást a gyermek neveléséhez.
 - Beszélgethetünk a tanulókkal arról, hogy a kereszteléskor az ő szülei is ígéretet tettek arra, hogy az egyház segítségével nevelik őket. Bizonyára nem egy édesanya, édesapa imádkozik gyermekéért. Biztathatjuk a tanulókat arra, hogy beszélgessenek erről otthon.
 - Elgondolkodhatunk azon, hogy ilyen életkezdet után, mint Sámsoné, milyen életfolytatásra számíthatnánk?
2. Sámson újra Istenhez fordult, tőle várt segítséget.
 - Jó lehetőség ez a történet annak bemutatására, hogy mi nem tudjuk megítélni, ki Isten embere, ki nem. Ennek megfelelően nem is ítélnünk el senkit. (Sokszor égető probléma ez a gyerekcsoporton belül is!)

EÉ 411, 412

Az ifjú Sámuel

- Az ifjú Sámuel története is a jól ismertek közé tartozik. Ezért feldolgozhatjuk egy-egy címszó megadásával, aminek segítségével a tanulók mondják el a történetet. Például:
 - Anna, Sámuel anyja meddő
 - Anna könyörgő imádsága
 - Istennek tett fogadalom – Sámuel Istennek szentelik
 - Sámuel Éli főpapnál
 - Az Úr elhívja Sámuel.

Anna imádságban keres megkönnyebbülést, Istentől várja a megoldást. Azt ígéri, hogy Istennek szenteli a gyermeket, aminek a jele itt is – mint Sámsonnál – az, hogy nem éri borotva a fejét. Utalunk itt vissza Sámsonra, de előre nézhetünk egészen Keresztelő Jánosig.

1.

Mind a három szereplő jó példa az Istennel való kapcsolatra. Beszéljünk ehhez kapcsolódóan arról, hogyan lehetnek ők példává számunkra.

2–3.

EÉ 321
ÚÉ 6

Ismétlő feladatok a 4. és 5. fejezethez

A hamis állításoknál fordítsunk figyelmet arra, hogy indokoljuk válaszunkat, ezzel ismételve át a tanult helyes tartalmat.

1.

- igaz (Józs 5,14)
- hamis (Józs 2,10)
- igaz (Józs 10,12–14)
- hamis (elsősorban hadvezérek)
- hamis (Bír 8,23)
- igaz
- hamis (duplán, hiszen Sámsonról van szó, haja pedig csak jele az Istennel való kapcsolatnak)

1	L	E	V	Á	G	N	I					
2	M	Ó	Z	E	S							
3		É	L	I								
4		J	E	R	I	K	Ó					
5		M	I	D	J	Á	N					
6		D	E	L	I	L	A					
7	H	Á	Z	T	E	T	Ő	N				
8			S	A	R	U	J	Á	T			
9	F	I	L	I	S	Z	T	E	U	S	O	K
10		E	L	L	E	N	S	É	G			
11		B	I	K	Á	T						

2.

Gedeon: balkezes, bizonytalan, engedelmes, félénk, Istenre figyelő
Sámson: bosszúálló, magabiztos, vak
Sámuel: engedelmes, Istenre figyelő

3.

6. FEDEZZÜK FÖL ISTEN SZERETETÉT DÁVID ÉLETÉBEN!

Izrael királyt kíván

- A két különböző tudósítás ellentmondásai könnyen érthetővé válnak, ha két gyerek beszámolójával hasonlítjuk össze. Egészen máshogy számol be valaki például arról, hogy egy ismerőse szülei engedélye nélkül vásárolt egy játékot, ha az ő foga is fáj rá, és másképp, ha azt a játékot butaságnak tartja. Az egyik esetben mentetegetni fogja társát, a másik esetben élesen kimondja az igazságot. Ezt érdemes kipróbálni, mielőtt a két hagyományanyagról beszélünk. Papírra leírva adjuk oda a két szituációt egy-egy vállalkozó gyerekeknek. (Ezt megtehetjük már az óra előtt, hogy legyen idejük kicsit elgondolkodni a kérdésen.) Legyen rajta az is, hogy ő is vágyik-e a játéokra. Miután mindketten beszámoltak az eseményről, értékelje ki az osztály közösen, miért éppen így mondták el a történetet, és mi volt a különbség a két előadás között.
- 1. A királyellenes leírásra jellemző: Sámuelnek nem tetszik a nép ötlete, sok rosszat mond nekik a királyságról. Megdöbbenő, hogy a környezetétől annyira különböző Izrael most azt mondja: olyanok akarunk lenni, mint minden más nép. Az Úr szava szerint is őt magát vetik meg, „hogy ne legyek királyuk”. Pozitívum azonban, hogy egy vezetésre alkalmas embert végül maga az Úr választ ki. De neki is látnia kell az Úr mennydörgésben megmutatkozó hatalmát.
- 2. A megoldás az lehet, ha a nép és a király is az Urat követi.
- 3. A királypárti leírás jellemzői: nem a népnek jut eszébe királyt kijelölni, hanem titokban, négy szemközt keni fel Sámuel Saul Istent útmutatása alapján. Saul csodálkozik, egészen részletes próféciát kap, amelyben Sámuel elmondja, hogy Sault megszállja majd az Úr Lelke.

Saul Kr. e. 1000 körül uralkodott.

EÉ 322
ÚÉ 184

Dávid a királyi udvarba kerül

- Dávid és Góliát történetének eseményei a legismertebbek között vannak. A történet háttere, a szereplők motivációja, Isten szerepe azonban általában kimarad a gyermeki történetelbeszélésekből. Ezért javaslom az alábbi feldolgozást:
A gyerekek mondják el a történetet; ennek alapján készítsünk egy eseményeket rögzítő táblavázlatot.

Ezután mutassuk be nekik a beszédrajzsorozatot (lásd a következő oldalon fénymásoláshoz előkészítve), amely hangsúlyozza Góliát istenkáromlását és azt is, hogy Dávid Istenben bízva, az ő segítségével győzheti le ellenfelét. Emeljük ki, hogy a történetnek ez a síkja fontos. (Figyelem, a rajzsorozat lentről, a történet eleje felől olvasandó fölfelé!)

Végül olvassák el a tanulók a történetet az olvasókönyvben, és jelöljék be azokat a részeket, amelyekben Istenről szó van. (Lásd a tankönyv 1. feladatát.) Ezeket együtt is figyeljük meg.

A másik tudósítás eleje kevésbé, Dávid lantjátéka már újból ismert. Emeljük ki, hogy Dávidot Isten döntése szerint keni föl Sámuel, még hozzá úgy, hogy „azt nézi, ami a szívben van”.

Dávid lanttudása miatt kerül Saul mellé. Véletlennek tűnik, hogy éppen őt ajánlják Saulnak, de bizonyára Isten terve valósul meg, amikor ő az udvarba kerül. Beszélgethetünk arról, hogy emberi „véletlenekben” hogyan van ott sokszor Isten akarata. Talán saját életükből is tudnak a tanulók ilyen példákat hozni.

2.

Dávid tud lantot pengetni, derék férfi, harcra termett, okos beszédű, daliás ember, és vele van az Úr. Ez a leírás mutatja, hogy nem a kisgyermek Dávidról van itt már szó.

3.

EÉ 291, 325
ÚÉ 208

Saul és Dávid harca

A barátság jellemzése: lelke összeforrt Dávid lelkével. Úgy megszerette őt, mint önmagát. (Itt utalhatunk a nagy parancsolatra!) Szövetséget is kötött vele.

1.

Idézzék fel a tanulók saját érzéseiket a féltékenységgel kapcsolatban (testvérré, baráttra vonatkozóan). Maguk is megállapíthatják, hogy haragot, kölcsönös utálatot, gyűlöletet szíthat. Elgondolkozhatunk a bosszúról, ahogyan azt Saul, illetve Dávid képviseli.

Saul Dávid hadi sikereire, hírnevére féltékeny, és arra is, hogy vele van az Úr.

2.

Jónátán erősítette Dávid Istenbe vetett bizalmát.

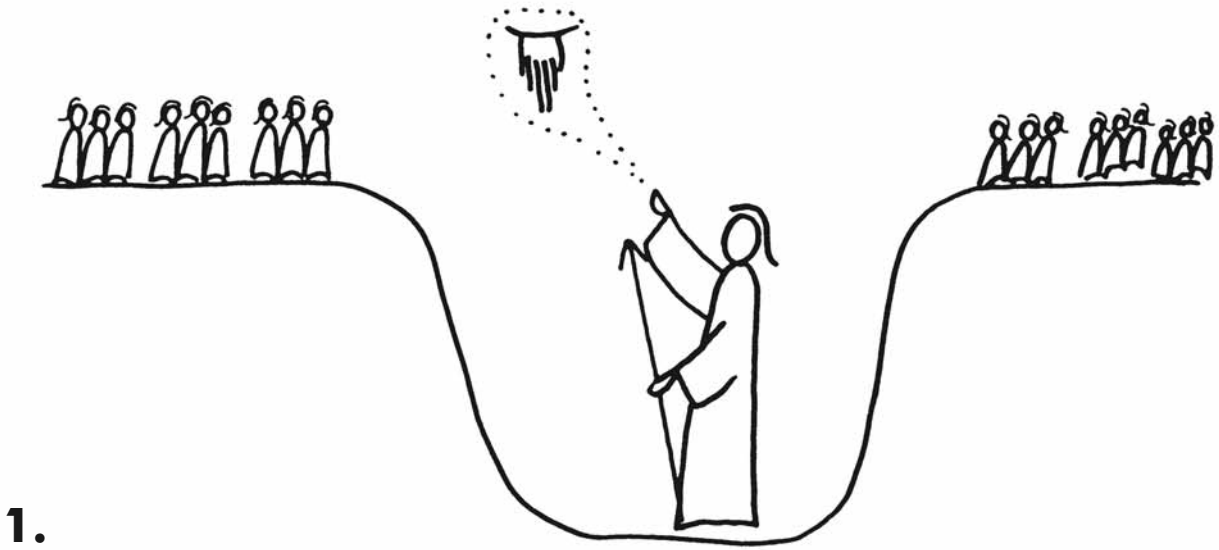
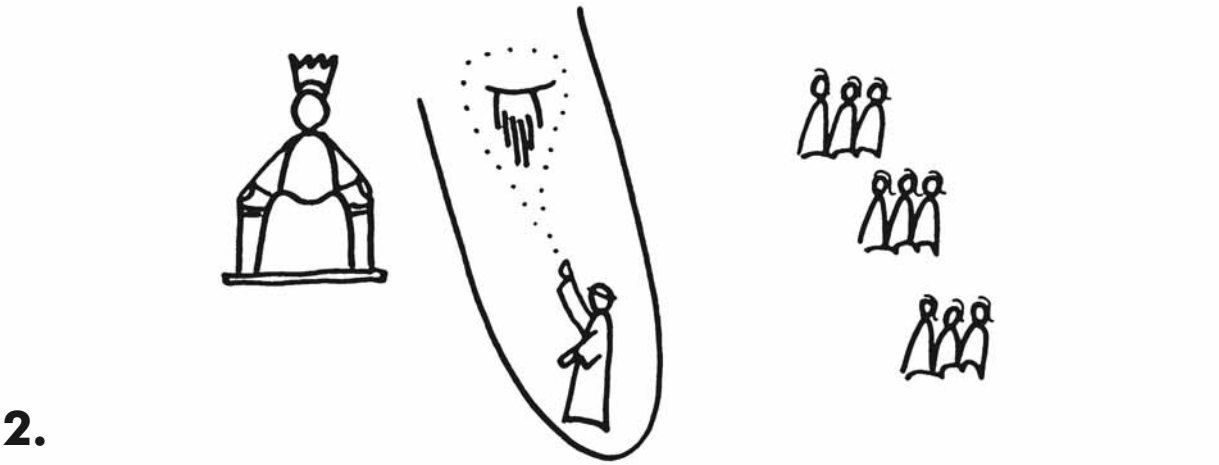
3.

1Sám 24 és 26 két történetét feldolgoztathatjuk csoportmunkában. Mindkét csoport más történetet olvas, majd beszámolnak a másik csoportnak az olvasottokról. A hallgatóság azután föltehet néhány kérdést, amely a részletekre kérdez rá. Végül összehasonlíthatjuk a két történetet, megkeresve a párhuzamokat, kihangsúlyozva, hogy Dávid nem emel kezét az Úr felkentjére.

EÉ 261, 325
ÚÉ 62

Dávid, a király

Dávid Kr. e. kb. 1000-tól 961-ig uralkodott.

Emeljük ki Dávid kapcsolatát az Úrral, éreztessük, hogy Dávid minden jó forrásának az Urat tekinti, ez alapvető életszemlélete. (Idézzük fel a fiatal, Góliáttal küzdő Dávid hitét.) Sikereit is így magyarázza: mert vele volt az Úr, a Seregek Istene, ő tette naggyá királyságát.

1.

Dávid rácsodálkozik, hogy ő mennyire kicsi, és Isten mégis hova juttatta. Hálát ad Istennek mindazokért a hatalmas dolgokért, amelyeket véghezvitt, sőt egy távoli jövőre vonatkozó ígéretért.

3.

EÉ 63
ÚÉ 96

Nátán próféta

Idézzük fel a próféta feladatáról tanultakat, hogy érthessék a tanulók, hogyan kerül oda Nátán Dávidhoz.

●

A próféta Isten embere, akinek ő például látomásokban kinyilatkoztatja akaratát, amit a próféta továbbít a népnek. Hozzá fordulhatnak a mindennapi élet nehéz dolgaiban (lásd Saul elveszett szamarai), de tanácsadói, politikai szerepet játszanak a királyok mellett is. A próféták imádkoznak másokért, ígét hirdetnek, példabeszédeket mondanak, ítélettel fenyegetnek, dorgálnak és hirdetik az eljövendő üdvkort is.

Az első hibát akkor követi el Dávid, amikor magához viteti Betsabét. Rajzoljunk egy kis nyilat 2Sám 11,4 mellé! A további rövid kis nyilatkat pedig: amikor hazaküldi Úriást (8. vers), amikor több napra marasztalja és leitatja (13. vers), arcvonalba állíttatja Úriást, a többieket pedig hátra parancsolja (15. vers).

1.

Isten parancsolatai ellen vétünk, az ő szeretetével szállunk szembe. Bárki ellen vétünk, Isten teremtménye ellen cselekszünk, olyan valaki ellen, akit Isten szeret.

2.

Talán jobban megértik a tanulók ezt a gondolatot akkor, ha saját jó barátjukra gondolnak: aki a barátomról rosszat mond, őt bántja, az nekem is fájdalmat okoz.

Meghallgatásra javaslom Gryllus 51. zsoltárról írt feldolgozását, amely megtalálható a *Tizenöt zsoltár* című kazettán, illetve CD-n. Könnyen megtanulható énekelni is (ÚÉ 60), ha a szövegét írásvevítő fóliára írjuk vagy fénymásolva kiosztjuk. (Fénymásolásra előkészítve a 36. oldalon.)

●

Össze is hasonlíthatjuk az eredeti zsoltárszöveget Sumonyi Zoltán szövegével, megkeresve, hogy melyik énekvész melyik bibliai versnek felel meg.

EÉ 84
ÚÉ 51, 52, 60, 117

51. ZSOLTÁR

Midőn Nátán Úr-parancsra Dávidhoz ment,
hogy megfeddje, mert nem féli már az Istent,
s gyilkossá lett bujaságból, Dávid akkor így esengett.

Kegyed szerint könyörülj meg rajtam, Isten,
hogy ne éljek álnokságban s vétkeimben,
bűnös vagyok, tudom, érzem, szívemen ül minden vétkem.

Egyedül csak teellened cselekedtem,
bűnöm mindaz, ami gonosz szent szemedben,
parancsoltad, legyek tiszta beszédben és ítéletben.

Íme, te az igazságban gyönyörködöl,
kívül, belül tisztíts meg a fekélyektől,
hallass vélem vígasságot, mert a bánat csontig gyötör.

Vétkeimtől te orcádat bízva rejtsem,
teremts hozzám tiszta szívet, erős lelket,
add vissza a szabadítás örömeivel szent kegyelmed.

Ne gondoljak véres, álnok parancsomra,
add, a bűnöst én vezessem útjaidra,
Nyisd meg az én ajkam, Uram, hadd hirdessem, hogy hozsanna.

Te nem kívánsz tőlünk véres áldozatot,
égő hússal oltárod nem boríttatod,
töredelmes lélek kedves teelőtted, ím itt vagyok.

Végül tégy jót kegyelmedből majd Sionnal,
Jeruzsálem épüljön, mint erős kőfal,
Akkor kedves lesz előtted szent igazság áldozattal.

Add, a bűnöst én vezessem hozzád vissza,
ne gondoljak véres álnok parancsomra.
Nyisd meg az én ajkam, Uram, hadd hirdessem, hogy hozsanna.

(Gryllus)

Salamon király

Hasonlítsuk össze Salamon királlyá válását az őt megelőző királyokéval!

Sault a népből sorsolják királynak, Dávid hadi sikereivel tűnik ki, Salamonnak királlyá választásakor még semmi különleges érdeme nincs a nép előtt. Ezért is van nehéz dolga kezdetben. Isten választására lesz azonban ő is király.

Salamon kb. 961-től 922-ig uralkodott.

Dávid átadja Salamonnak a legfontosabbat, ahogy azt Mózes mondta Józsuének, majd Józsué is halála előtt a népnek: Istenhez ragaszkodva, a törvényt megtartva éljen, és akkor boldogulni fog mindenben.

1.

Salamon Gibeonban látott álma ismert rész, de sokszor elsikkad az, hogy miben is áll az igazi bölcsesség. Erre figyeljünk különösen oda. A történet megbeszélése előtt próbáljuk meg a gyerekekkel összegyűjteni, mi jellemző a bölcsességre, a bölcs emberre. Hasonlítsuk össze a végén a történetben megismert bölcsességet az általuk meghatározottal!

A két asszonnyal kapcsolatos bölcs ítéletét Salamon nem a törvények, nem külső látszat alapján hozza, hanem azt nézi, ami az asszonyok szívében van: szeretet a gyermek iránt vagy mérhetetlen önzés. Egy édesanyának mindennél fontosabb a saját gyermeke élete. Még akkor is, ha esetleg a másik neveli tovább. A másik azonban azzal, hogy a gyermek halálát akarta, elárulta magát.

3.

Játsszunk el egy képzeletbeli bírósági tárgyalást, amelyen Dávid király a bíró, a két nőt pedig ügyvédek képviselik.

EÉ 230
ÚÉ 185

Ismétlő feladatok

Péld 3,5: Bízzál az Úrban teljes szívből, és ne a magad eszére támaszkodj!

1.

Péld 3,7: Ne tartsd bölcsnek önmagadat, féljed az Urat, és kerüld a rosszat!

Péld 3,21: Fiam, vigyázz arra, hogy okos és megfontolt légy!

Péld 3,17: Útjai kedves utak, és minden ösvénye békesség.

Péld 3,27: Ne késs jól tenni a rászorulóval, ha módodban van, hogy megtedd!

Saul: d, e, f;

Dávid: a, b, c, e, g, h, j, k, m;

Salamon: i, k, l, n, o.

2.

7. FEDEZZÜK FÖL ISTEN KÜZDELMÉT NÉPÉÉRT A PRÓFÉTÁK SZOLGÁLATÁBAN!

Izrael kettészakadása

Izrael történetének ez a része egyáltalán nem ismert a gyerekek előtt, ezért elsődleges feladat magának a történelmi ténynek a megértése. Tekintsük együtt végig az eseményeket.

Készüljenek fel a tanulók 2-4 fős csoportokban egy olyan jelenet eljátszására, amelyben egy Istenben bízó gyereket valamilyen úton-módon rávesznek (barátok, ellenfelek vagy bárki), hogy ne figyeljen többé Istenre, ne menjen el hittanórára vagy istentiszteletre, ne imádkozzon stb. Gondolják meg a felkészülés során, hogy milyen érveket, ellenérveket mondhatnak a szereplők. Egy-két szituáció eljátszása után kérdezzük meg, el tudjuk-e képzelni, hogy Salamonnal valami hasonló megtörténhetett?

Figyeltessük meg jól a kiindulópontot: Salamon külső hatásra, mások barátsága, szerelme kedvéért lesz hűtlen az Úrhoz. Ez a veszély ma is ott áll mindenki előtt, bizonyára példát is tudnak mondani a gyerekek. De mutassunk rá: egy ország vezetőjének még nagyobb a felelőssége, hiszen egész népét befolyásolja.

Ahijjá az Úrra, Izrael Istenére hivatkozik. Tudatosítsuk a tanulóknak, és figyeltessük meg a későbbiekben is, hogy a próféta mindig Istenre utal, az ő szavát tolmácsolja.

A feltétel Jeroboám számára az, hogy az Úr útján járjon.

10 részt kap Jeroboám, mégis csak egy marad Roboámnak a 12 törzsből. Ez a matematika feltűnik a gyerekeknek. Már itt mondjuk el nekik, hogy Júdát és a kis területű Benjámint együtt Júdaként emlegetjük a továbbiakban.

Isten kegyelméből maradhat meg Salamonnak még az ország, és Dávid hűségéért maradhat meg utódainak egy rész. A kérdés kapcsán visszautalhatunk a Tízparancsolatra, kikerestethetjük 2Móz 20,5–6-ot. Mutassunk rá, hogy Jeroboám a prófécia ellenére nem királyi igénnyel lép föl Roboámmal szemben, hanem – feltétellel ugyan, de – azt ígéri, hogy szolgálni fogja.

Mutassunk rá arra, hogyan fordul el mindkét új király önös érdekből az Úrtól, és hogyan rántja magával a népet is.

Roboám kb. 922-től 915-ig, Jeroboám 922-től 901-ig uralkodott.

EÉ 265
ÚÉ 213

Illés próféta

- Illéssel kapcsolatban ismét több történet ismerős lehet a tanulóknak, ezt használjuk ki! Az ország ket-tészakadásáról szóló nehéz anyag után szükség van az ilyen jellegű motivációra.

Gyűjtsenek a tanulók Illéssel kapcsolatos történeteket, kapcsolják ők maguk az északi országrész helyzetéhez – így új tartalommal, értelemmel telik meg a régen ismert történet.

Illés nevének a jelentése: Istenem az Úr – önmagában is mutatja Illés feladatát.

Illés a Kr. előtti 9. század közepén működött, Aháb kb. 869-től 850-ig uralkodott.

1. Aháb legfontosabb jellemzője a tudósítás szerint, hogy Baalt imádott, és „tetteivel bosszantotta az Urat”.

- *A Karmel-hegyi ítélettel* kapcsolatban utalhatunk azokra a szektákra, melyek tagjai erősen érzelmi úton, sokszor eksztázisba esve próbálnak kapcsolatot teremteni a túlvilággal, de akár Istennel is. Rámu-tathatunk ennek gyakran káros és szomorúan buta voltára (például a Hit Gyülekezete).

A hamis bálványok tisztelői a mózesi törvények szerint halált érdemelnek (2Móz 22,19). Ez magyarázza a bálványpróféták legyilkolását. Fontos rámutatnunk erre azért, hogy a tanulók megértsék Illés indulatát.

A Hóreb-hegyel kapcsolatban ismételjük át, hányféle formában találkozott már ott a nép az Úrral! Figyeltessük meg, mely természeti erőket sorolja föl a leírás, míg végül eljut oda, hogy az Úr a halk és szelíd hangban van jelen.

Illés e történet szerint munkában, szolgálatban megfáradt ember. Az Istennel való találkozás szá-munkra ma más módon, de szintén erőforrás lehet.

- Mendelssohn írt csodálatos oratóriumot Illés prófétáról, amelynek magyarul Éliás a címe. Javaslom, hogy a Karmel-hegyi és/vagy a Hóreb-hegyi jelenetet játsszuk le az órán, a tanulók kezébe adva a szöveget is.

Gyönyörűen megmutatkozik a különbség a Baal-próféták és Illés istenimádata között. A Baal-papok kezdetben nagyon fülbemászó dallammal csalogatják istenüket, később Illés gúnyolódására egyre vadabb lesz az énekük. Ezzel szemben szólal meg Illés nyugodt hangja. (11–14. rész, 10'30")

A Hóreb-hegyi jelenetet Illés panaszkodó recitativója vezeti be, csupa zsoltáridézet, amelyre az an-gyal hívó hangja válaszol. Kórus jeleníti meg a különböző természeti jelenségeket. (33–34. rész, 6'00") A szöveg fénymásolásra előkészítve a 41. oldalon található.

Nábót szőlőjének történetével kapcsolatban gondoljuk végig, hogy a 10 parancsolatból melyek ellen vét Aháb! (Ne ölj, ne tégy hamis tanúbizonyságot, ne kívánd...)

Aháb viselkedése a történet elején egy durcás gyerekéhez hasonlít. Nincs ereje arra, hogy szem-beszálljon Jezábellel, elfogadja a bűnösen megszerzett birtokot.

11. KÓRUS (3'10")

A *Baal-papok*

Baal, hallgass meg minket!

Fordulj áldozatunk felé,

Baal, hallgass meg minket! (1Kir 18,26)

Hallgass meg minket hatalmas isten!

Küldj nekünk tüzet, és puszítsd el az ellenséget!

12. RECITATIVO ÉS KÓRUS (1'00")

Illés

Kiáltatok hangosabban, hiszen isten ő!

Talán elmélkedik, vagy félrement, vagy úton van,
vagy talán alszik, és majd fölébred.

Kiáltatok hangosabban! Kiáltatok hangosabban! (1Kir 18,27)

A *Baal-papok*

Baal, hallgass meg minket, ébredj föl!

Miért alszol?

13. RECITATIVO ÉS KÓRUS (1'50")

Illés

Kiáltatok hangosabban! Nem hall titeket!

Vagdossátok össze magatokat karddal és dárdával szokásotok szerint!

Ugrabugráljatok oltár körül, amit neki készíttetek, hívjátok és profétáijatok.

Nem jön hang, nem felel, és nem figyel rátok! (1Kir 18,26–29 nyomán)

A *Baal-papok*

Baal! Adj választ, Baal!

Nézd, az ellenség kigúnyol minket!

Adj választ!

Illés

Jöjjetek ide, egész nép, jöjjetek ide hozzám! (1Kir 18,30)

14. ÁRIA (4'30")

Illés

Uram, Ábrahámnak, Izsáknak és Izráelnek Istene! Hadd tudják meg a mai napon,

hogy te vagy az Isten, én pedig a te szolgád vagyok,

és mindezt a te parancsodra tettem!

Felelj nekem, Uram, felelj nekem, hadd tudja meg ez a nép,
hogy te, az Úr, vagy az Isten, és te fordítsd vissza szívüket!

(1Kir 18,36–37)

33. RECITATIVO (1'45")

Illés

Uram, éjszaka lett körülöttem, ne légy tőlem távol. (Zsolt 22,12–20)

Ne rejsd el előlem orcádat! (Zsolt 27,9)

Utánad szomjazik lelkem, mint a kopár föld. (Zsolt 63,2)

Egy angyal

Jöjj ki, és állj a hegyre az Úr színe elé, (1Kir 19,11)

mert rád ragyog az Úr dicsősége, (Ézs 60,1)

takard el arcodat, mert az Úr közelít. (1Kir 19,13 nyomán)

34. KÓRUS (4'15")

Az Úr elvonult,

és erős szél,

amely szaggatta a hegyeket, és tördelte a sziklákat,
ment az Úr előtt;

de az Úr nem volt ott a szélben.

Az Úr elvonult,

és a föld rengett,

és a tenger fölzúgott;

de az Úr nem volt a földrengésben.

A földrengés után tűz támadt,

de az Úr nem volt ott a tűzben.

A tűz után halk és szelíd hang hallatszott. (1Kir 19,11–12 nyomán)

És a lágy susogásban közelített az Úr.

7. Aháb szemében Illés ellenség, aki mindig szerencsétlenséget hoz. Most, a Hóreb-hegyi élmény után ismét határozottan tud odaállni a király elé, hogy ítéletet hirdessen.

- Felmerülhet a tanulóknál, hogy Nábót szőlőjének története hasonlít Dávid és Betsabé esetéhez. Nátán akár Ahábnak is mondhatta volna intő példabeszédét. Mindkét király bűnbánatot tanúsít, mégis különböző megítélés alá esnek. Jó példa ez arra, hogy egy-egy cselekedetet nem önmagában kell vizsgálni, és nem szabad nekünk megítélni.

8. *Illés a Jézus-történetekben* a megdicsőülésnél fordul elő, némelyek Illésnek gondolják Jézust, a keresztnél is azt hiszik, hogy őt hívja. Ennek oka lehet Illés elragadtatása és szoros kapcsolata Istennel.

 EÉ 109, 255
ÚÉ 53, 203

Ámósz próféta

- Célunk itt nem egy különleges próféta személyiség bemutatása, hanem a prófécia *elemzése*. Ámósz Kr. e. 760 körül profétál, prófeciája egy nemzedéken belül beteljesedik. Tekóa kb. 20 km-re fekszik Jeruzsálemtól, Ámósz tehát júdaiként megy profétálni Izraelbe. Ezért is szerepel mind a két király neve.

 A tanulók először találkoznak hosszabb prófeciával, fedezzék fel ők maguk! A történelmi háttérrel és az alapvető problémát ismerik a megelőző történetekből. Most erre támaszkodva páros vagy csoportmunkában kereshetik, hogy mit tudnak meg a szövegből a következőkről.

2. a) Az ország vétkeiről: 3,9–10; 3,14: *pogány kultusz*; 4,4–5: *képmutató viselkedés*; 4,6–11: *nem vették komolyan az eddigi büntetéseket*; 5,7–13; 6,3–6: *beképzelttség, túlzott önbizalom*;
b) Az ígért büntetésről: 3,11; 6,7–8.
c) A reménységről: 3,12; 5,4–6; 5,14–15; 8,11; 9,11.
d) Az Úrról: 4,12: *okkal cselekszik az Úr*; 6,8: *elhatározása biztos*.

- Képzeljük magunk elé a prófécia alapján az országot! Milyen a helyzet ma Magyarországon?

 EÉ 429, 524
ÚÉ 184

Ézsaiás próféta

- Az ézsaiási prófeciákat a következő logika szerint rendeztem sorba az olvasókönyvben, ami sugallja a feldolgozás lehetséges sorrendjét is:
 - Ézsaiás elhívásával és személyével kapcsolatos tudnivalók (Ézs 1; 6 és 8-ból).
 - Isten gondoskodásának és a nép bűneinek leírása (Ézs 5 és 1-ből).
 - Isten eljövendő országáról és Jézusról szóló prófeciák (Ézs 2; 9; 11 és 35-ből).

Ézsaiás, aki meglátta az Isten hatalmát, és akit bűneitől megtisztított az Úr, nem húzódozik prófétai feladata elől, vállalja ezt a különösen nehéz küldetést. „Itt vagyok, engem küldj!”

1.

Felidézhetjük Mózes vonakodását, de figyelhetünk magunkra is: mennyire ritkán vagyunk képesek bármiféle feladatra önként azt mondani: itt vagyok, majd én megcsinálom. Ahhoz, hogy ezt Ézsaiás ki tudja mondani, át kellett élnie Isten hatalmát, megtisztító szeretetét.

Tisztázzuk, hogy az Úr nem megakadályozni akarja, hogy a nép megértse üzenetét, hanem tudja, hogy hiábavaló lesz az igehirdetés. Mégis akarja, hogy elhangozzon.

2.

A gyermekek neve kapcsán felidézhetünk ismert jelentésű bibliai neveket, elsősorban talán a frissen tanultakat ismétlésképpen is: Ábrahám (sok nép atyja), Sára (megáldom őt), Jákób (csaló), Mózes (vízből húztam ki vagy ember), Illés (Istenem az Úr).

3.

A szőlőskertről mondott példázat funkciójában hasonlít Nátán példázatához: igazságtételre szólít föl. A szőlő vad hajtásai mellett jelentős hangsúly van azon, hogy a szőlősgazda mindent megtett, amit lehetett, és csak ezek után hozza meg az ítéletét.

Azért utasítja el az Úr az áldozatokat, mert nem komolyak, nem őszinték, nincsen mögöttük valódi bűnbánat, megváltozott élet. Úgy gondolja a nép, hogy az áldozatokért cserébe meg kell védje őket az Isten.

6.

Az Isten országáról szóló és a messiási próféciaikkal kapcsolatban emeljük ki, hogy milyen zűrzavaros helyzetben hangzanak ezek a szavak végtelen bizalommal és meggyőződéssel. Mennyire ki lehetett éhezve a nép az itt leírtakra! És mégis be kell teljesednie annak, amit Ézsaiás elhívásában hallott: a nép nem érti meg.

Ézsaiás Kr. e. 742-ben kapta prófétai elhívását.

EÉ 411, 429, 460
ÚÉ 133

Mikeás próféta

Kb. Kr. e. 725–711 között működött.

Isten újból és újból hirdette a népnek, hogy van feltétele kegyelmének. Meg kell térni hozzá. Nem lehet a végtelenségig hivatkozni a türelmére.

1.

A hazug kultuszi prófétákkal kapcsolatban beszélhetünk arról, hogy (ma is) sok minden hangzik el Isten nevében, amivel csak áztatni akarják az embereket. Ilyen lehet például egyes szekták alapvéleménye: teljesen felhőtlenül boldog élet, amelyet semmi nem tud már megzavarni – teljesen megfélemlítve arról, hogy Krisztus követőinek fel kell venniük az ő keresztyét.

Emeljük ki a reménység hangját, amely a 7. részben egészen elementáris erővel szólal meg.

EÉ 411, 429
ÚÉ 194

Jeremiás próféta

- Jeremiás életével foglalkozik Franz Werfel *Halljátok az ígét* című nagyszabású regénye. Egy-egy részlet felolvasásával színesíthetjük az órát.
- A nehezebb műfajú prófécia után a jósiási reform kapcsán egy mozgalmas történet kerül a tanuló elé. Használjuk ki ezt, szemléletesen beszéljünk a templomtatarozás látszólagos megújító szerepéről, és arról, hogyan lesz ebből belső megújulás: Jósias megdöbbenéséről és a néppel kötött szövetségről.

Az, hogy a törvénykönyv ekkora újdonságként hat, természetesen jelenti a benne foglaltak eddigi teljes elhanyagolását!
- 2. A reformok fő vonásai: az idegen kultusz megszüntetése (milyen sokféle, részben szörnyű babona!); az ünnepek Jeruzsálemben való megtartásának elrendelése.
- 3. Jeremiás jellemző módon kifogást keres, fiatal korára hivatkozik. Isten elmondja, mit kell hirdetnie, és megerősíti, hogy minden nehézségben is vele marad.
- Az elhívási látomás elejével (5. vers) kapcsolatban beszélhetünk arról, hogy az embernek már a kezdet kezdetétől feladata van a világban.
- 5. Gondoljuk végig, milyen sokszor fordul elő, hogy emberek lelkesedésből egy gondolat mellé állnak, talán rövid ideig komolyan is gondolják, de a hétköznapok nagyon gyorsan újra elterelik a figyelmüket, elfelejtik azt, ami változtathatna életükön. Jó, ha folyamatosan ott van az emlékeztetés, miért is van szükség a gyökeres változásra.

Hétköznapi példa lehet, hogyan kezd egy gyerek sportolni vagy zenélni, és hogyan hagyják sokan rövid idő után abba.
- Személyes tapasztalatként is érezhették már a tanulók azt, hogy Isten elhagyja őket. Jó kiemelni, hogy ez szubjektív érzés, ha mi eltávolodunk az Úrtól, azt úgy éljük meg, hogy ő kerül távol tőlünk. Isten azonban senkit nem hagy el, sőt: a büntetés helyszínén is ott van a néppel!
- Kapcsolódva Jeremiás korának problémáira reagáló prédikációihoz, feltehetjük magunknak a kérdést: mi az, amit ma nekünk, keresztényeknek hirdetnünk kell a világban?

Kereshetünk erre Jeremiáséhoz hasonló módot:
A jelképes prédikációk kapcsán feleleveníthetünk személyes élményeket, amikor egy-egy tárgyban láttunk meg üzenetet. Játékos feladat lehet, hogy kiosztunk különböző kéznél lévő tárgyakat, amelyekkel kapcsolatban a gyerekek csoportmunkában néhány gondolatot készítenek elő és mondanak el egymásnak. Például: szemüveg, váza, óra, gyűrű...

A szemüvegről: az ember nem lát jól. Szüksége van segítségre ahhoz, hogy a világ dolgait helyesen ismerje fel. Jézus maga tanítja látni a vakot, aki először fejjel lefelé látja a fákat. Rajta keresztül sok mindent megérthetünk, de nagyon figyelmesnek kell lenni, hogy ne felejtsük el felvenni ezt a szemüveget, ne hagyjuk otthon egy reggel, vagy ne törjük össze... Az sem mindegy, milyen ennek a szemüvegnek a kerete (itt gondolhatunk egyházunkra, gyülekezetünkre). Szép-e, vonzza-e mások tekintetét, vagy semmitmondó, esetleg kimondottan zavaró...?

A fogságban lévőkhöz szóló üzenetből emeljük ki, hogy Jeremiás arra biztatja őket, rendezkedjenek be, éljék rendesen az életüket, fáradozzanak a város békességén, hiszen azon múlik a saját békességük is. Beszél arról, hogy 70 esztendeig tart a fogság, Istennek reményteljes terve van népével, összegyűjti majd őket. Új szövetséget, szívbe írt törvényt ígér az Úr.

9.

EÉ 78, 246, 402, 403
 ÚÉ 4, 47, 75

Ismétlő feladatok

A fejezet hossza és az információk mennyisége miatt kívánatos, hogy fejezet közben is áttekintsük egyszer az anyagrészt.

				1	T	Ú	Z												
				2	É	S	Z	A	K										
			3	B	Á	R	Á	N	Y										
	4	A	H	I	J	J	Á												
				5	T	E	M	P	L	O	M								
	6	P	Á	S	Z	T	O	R											
	7	H	E	T	V	E	N												
					8	K	A	L	O	D	Á	B	A						
				9	K	A	R	M	E	L									
	10	E	L	I	Z	E	U	S											
					11	F	O	R	G	Ó	S	Z	É	L					

1.

Ahijjá: e,
 Illés: b, g,
 Ámós: c,
 Ézsaiás: f,
 Jeremiás: a, d,

2.

a) Mikeás
 b) Baal-papok
 c) Roboám
 d) Sareptai özvegyasszony

e) Jósiás király
 f) Aháb király
 g) Jeroboám
 h) Nábót

3.

2. Ézsaiás

- Az óra elején meghallgatásra javaslom a 137. zsoltár Gryllus-féle feldolgozását (Babilonnak folyóvize mellett...), amely megtalálható a *Tizenöt zsoltár* című CD-n. Jól érezhető ebből a feldolgozásból, mennyire mélyen elkeseredett és vigasztalásra szoruló a nép. Így a tanulók számára is érezhetővé válik, mennyire fontos az, hogy megszólaljon egy próféta, hogy vigasztaló hangot halljanak. (fénymásolásra előkészítve a 47. oldalon.)
- Magyarázatra szorul a tanulók számára, hogy bár Ézsaiás könyve egy könyv a Bibliában, és a prófétáról a fogság előtti időben beszéltünk, most mégis ezzel a névvel találkozunk. A könyv szerkezeti, tartalmi vizsgálata alapján különböztethetjük meg a könyv három részét. Összehasonlítás alapján foglalkozunk most mi is 2. Ézsaiással, akinek a személyéről semmit nem tudunk.

1. Ézs 40,1–8-ig rabságban lévő, vigasztalásra szoruló népet feltételez, de vannak jelei az ellenség gyöngülésének. (A perzsák erősödnek, meghódítják a Babilon körüli országokat, és ez reménységet adhat a szabadulásra.)
2. A 3–5. vers nemcsak a Babilonból haza vezető útra utal, hanem Keresztelő Jánosra is, aki Jézusnak készít majd utat (Jn 1,23).

 Az Ézs 40,9–31 + 41,10–14 + 43,1–19 részekben megfigyeltethetjük, milyen sokszínű biztatást ad az Úr, mennyiféle képet használ a próféta Isten megmentő szeretetének ábrázolására. Válasszák ki a tanulók azokat a sorokat, amelyek számukra a lehangsúlyosabbak, tanulják meg azokat, de megfogalmazhatják saját hasonló érzéseiket, tapasztalatukat is.

3. Kulcsszavak lehetnek: vigasztalás, letelt rabság, megbűnhődött, az Úr dicsősége, örömhír, ne félj, itt van Isten.
4. Ézs 42,1–4 az Úr szelíd szolgáját, 50,4–7 az Úr engedelmes szolgáját, 53,1–12 az Úr szenvedő szolgáját ábrázolja.

Figyeljük meg, hogyan köti össze ez az ábrázolás a Messiás szenvedését az emberek, azaz a mi viselkedésünkkel: mi vagyunk azok, akiknek törvényt hirdet, mi vagyunk a füstölgő mécses, mi vagyunk az elfáradtak, de azok is, akik miatt gyaláztatást kell szenvednie, akik megvetettük, elhagytuk, akiknek mégis viselte a vétkei következményeit, mi vagyunk azok, akik félreértik ma is sokszor, amikor tévelygünk, a magunk útját járjuk, és mi vagyunk azok, akikért bűnhődött, hogy nekünk békességünk legyen!

 A történeti Ézsaiás ezzel szemben dicső királyról beszél, aki megszabadít. Nagy hangsúly van nála az eljövendő ország ábrázolásán, míg 2. Ézsaiás elsősorban a szolga személyére figyel.

EÉ 186, 192
ÚÉ 16

137. zsoltár

Babilonnak folyóvize mellett,
jajj, Sionért hullanak a könnyek,
emlékeztél évről évre
Jeruzsálem szent hegyére,
Babilonnak folyóvize mellett.

Hegedűink fűzfákra akasztva,
hogy az ének szívünk ne szakassza,
a mi Urunk szava benne,
s Babilonnak közepette
hegedűink fűzfákra akasztva.

Pedig akik ide hoztak fogva,
vágynának a vígságos dalokra!
Mondogatták: Daloljátok
a sioni víg nótákat!

Hogy tehetnének? Ide hoztak fogva!

Ha feledném neved Jeruzsálem,
kerüljön a vigasztaló álom,
nyelvem ragadjon ínyemhez,
legyek hűtlen két kezemhez,
ha feledném neved, Jeruzsálem!

(Gryllus – Sumonyi)

137. zsoltár

Babilonnak folyóvize mellett,
jajj, Sionért hullanak a könnyek,
emlékeztél évről évre
Jeruzsálem szent hegyére,
Babilonnak folyóvize mellett.

Hegedűink fűzfákra akasztva,
hogy az ének szívünk ne szakassza,
a mi Urunk szava benne,
s Babilonnak közepette
hegedűink fűzfákra akasztva.

Pedig akik ide hoztak fogva,
vágynának a vígságos dalokra!
Mondogatták: Daloljátok
a sioni víg nótákat!

Hogy tehetnének? Ide hoztak fogva!

Ha feledném neved Jeruzsálem,
kerüljön a vigasztaló álom,
nyelvem ragadjon ínyemhez,
legyek hűtlen két kezemhez,
ha feledném neved, Jeruzsálem!

(Gryllus – Sumonyi)

Ezsdrás, Nehémiás Haggeus és Zakariás

- A négy személy nem időben egymás után, hanem párhuzamosan hatott Izrael népére. Ezért fontos, hogy együtt is tárgyaljuk.
- Mutassunk rá arra, hogy a mindennapi élet küzdelmeiben az embernek szüksége van Isten igéjére, bátorító, erőt adó szavára, és hogy ez a szó Isten országának építésére biztat. Elgondolkodhatunk azon, hogy előttünk milyen „építési feladat” áll.
- 1. A szemléletformálás és a felelősségtudat kialakítása érdekében jó tudatosítani, hogy önkéntes ajándékokból épülhet a templom. Beszélgethetünk ennek kapcsán arról, saját templomunk építését/felújítását miből fizette a gyülekezet, vagy esetleg éppen hol és miért nincs pénz a már nagyon szükséges felújításra.
- 3. Haggeus felhívja a figyelmet arra, hogy a templom fontosságát nem lehet a saját ház kérdése mögé sorolni. Isten biztatása pedig az, hogy népével lesz az építkezés során is.
- 4. Utalhatunk arra a külsőségre, hogy ezt a templomot bővíti Heródes gyönyörű nagyra, pompázatosra. De sokkal fontosabb, hogy ez a második templom lesz az, ahol Jézus is sokszor megfordul, ahol Atyja házában otthon érzi magát.
- 5. Zakariás Isten irgalmával biztatja az építőket, és arról beszél, hogy békét hozó király érkezik majd Jeruzsálem falai közé, a Messiás.
- 6. A jeruzsálemi bevonulás kapcsán Máté idézi Zakariás próféciját (Mt 21,5).
- 7. Csak rövid, de nagyon fontos utalást találunk: amikor életében egy döntő, nagy kérdésre kell választ adjon, akkor a menny Istenéhez imádkozik, és csak azután válaszol a királynak.
- Tudatosítsuk a tanulóknak, hogy egy országnak a megmaradáshoz szüksége van politikai rendre, és hogy ez a rend ideális esetben alapulhat az Úr törvényén. Vigyázzunk azonban, hogy ne keverjük össze az egyházi és a világi kormányzást. Mindkettőre szükség van, a keresztény emberre mindkettő vonatkozik.

EÉ 330
ÚÉ 218

3. Ézsaiás

- Az ószövetségi tananyag végén tekintsük át az ősatyáknak adott ígéreteket, azt, hogy hogyan valósulhattak meg ezek Izrael népének története során a Megváltó ígéretének kivételével. Éreztessük a várakozás feszültségét.

Keressünk a próféciákban olyan képeket, amelyek visszaköszönek az Újszövetségben, Jézusban.

Hívjuk fel a figyelmet arra, hogy Jézus nem beszél bosszúállásról, hanem a kegyelemé lehet az utolsó szó.

2.

Beszélhetünk arról, hogy az ilyen jellegű hosszú és feszült várakozás során (a két testamentum közötti időszak) elképzelések születnek, álmok szövődnek a várva várt alakkal kapcsolatban, amelyek sokszor hamis képpé torzulnak. Vagy félreértések születnek, amikor az eljövendő üdvorról szóló próféta leírást akarják Jézus korára értelmezni. Itt kapcsolódhatunk vissza az előző tanévben tanultakhoz, és kerülhet szóba az a téves Messiás-kép, amelynek Jézus nem felelt meg.

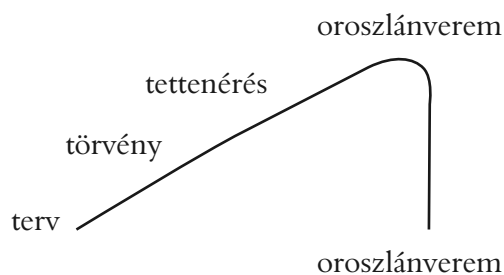
EÉ 192
ÚÉ 178

Dániel próféta

A Dán 6-ban leírt események valószínűleg a legismertebbek a tanulók előtt, így lehet ez a történet az óra kiindulópontja. Néhány kulcsszó (oroszlánok, imádság, megmenekülés, király) megadásából maguk jönnek rá, mely történetről lesz szó, és mondják is el a történetet. Utána térhetünk vissza Dán 1-re, 3-ra és 5-re.

A kormányzók egyetlen módot találnak arra, hogy Isten hűséges emberét megtámadják, és ez éppen a hite. Eltervezik, hogyan szabadulhatnak meg attól, aki nagyobb hatalmat kapott a királytól, mint ők. Leskelődnek, alattomos eszközökhöz folyamodnak, és ujjuk köré csavarják, céljukhoz felhasználják a királyt magát is. Már úgy tűnik, elérik céljukat, diadallal ünnepehetnek, hiszen sikerült az oroszlánverembe juttatni Dánielt. Gonosz igyekezetük azonban visszaüt, ők maguk végzik az oroszlánok vermében. Emelkedő, majd hirtelen mélybe zuhanó életpályájuk vonalát meg is rajzolhatjuk:

Hasonló esetre kereshetünk, találhatunk mai példákat is!

A király langyos, szereti ugyan Dánielt, de nem mer kiállni mellette. Súlyos lelkiismeret-furdalás gyöttri ezért, de mert kicsit is nyitott Isten felé, megtapasztalhatja szabadító hatalmát.

Dániel alakja a hűség és kitartás példája, akit ezért megment az Isten.

Dán 1-hez kapcsolódóan elgondolkodhatunk azon, meddig mehetünk el mi, keresztények a minket körülvevő világgal való azonosulásban. Mi az, amit bátran megtehetünk, mi az, amivel már Istent

árulnánk el. (Például a könnyűzene egy része elfogadható, nem kell fellépni ellene, akinek tetszik, hallgassa bátran, de van olyan, amelynek istenellenes, erőszakos szövegével nem azonosulhatunk.)

 Dán 3-hoz: Milyen aranyszobrok állnak ma? Vállaljuk-e azokat a hátrányokat, amelyek minket érnek, ha nem hódolunk nekik? (Mindenekelőtt a gazdagság, amiért az emberek halálra dolgozzák magukat. Hatalomra törtekvés, amiért az erőszakos megoldásoktól sem riadnak vissza. Egyéni előnyök érdekében az országot megszálló hatalmaknak való behódolás stb.) Kitartásunkkal rámutathatunk az igaz Isten hatalmára, hiszen tőle kapunk erőt a kitartásra.

 Dán 9: Ugyanezt az imádságot mi is elmondhatjuk: a vétkek lényegében ugyanazok, és mi is csak Isten irgalmában bízhatunk. 18b elhangzik ma is minden istentiszteleten!

 EÉ 325
ÚÉ 3, 132

Jónás próféta

- Jónás története szintén a legismertebbek közé tartozik. Valószínűleg elolvasás, elmondás nélkül is össze tudják gyűjteni a tanulók a szereplőket, a helyszíneket, ez utóbbiakat időrendi sorrendbe tudják rakni, és hozzá tudják társítani a megfelelő szereplőket. Készítsünk közösen ilyen táblázatot a táblára! (Javaslom szókártyák készítését, hogy az időrendbe rendezésnél ne kelljen mindent újra írni, át lehessen rakni.) Az igehelyeket később a gyerekek keressék mellé! (A táblázat megtalálható a tankönyvben is, de azt majd csak a következő feladatrészhez használjuk.)

1.	Otthon	Jónás	1,1–3
2. a)	Hajón	Jónás (külön),	1,4–5
b)		hajósok (külön)	1,6–7
c)		Jónás és a hajósok	1,8–16
3.	Hal gyomra	Jónás	2
4. a)	Ninive	Jónás (egyedül)	3
b)		Jónás és Isten	4,1–4
5.	A város széle	Jónás és Isten	4,5–11

Ezek után olvassuk el az egyes helyszíneken történeteket, és figyeljük meg az egyes szereplők viselkedését, különös tekintettel Jónásra. Emeljük ki a következőket (ebből írjanak néhány gondolatot a könyvbe a tanulók):

1. Jónás feladatot kap: Istenről kell beszélnie, de ő nem vállalja, elmenekül.
2. a) Jónás elbújik! Azt hiszi, elbújhat Isten elől és így a feladata elől.
b) A hajósok mindenképp megoldást keresnek arra, hogy életben maradjanak. Keresik azt, ki miatt van vihar, azaz bűnbakot keresnek.

- c) Jónás beszél nekik Istenről, elmondja a hagyományos hitvallást arról, hogy kiben hisz. És a hájósok éppen akkor térnek meg Jónás szavára Istenhez, amikor Jónás ilyen jellegű feladata elől menekül! Jónás pedig belátja, hogy vétkezett, és vállalja a büntetést.
3. Izgalmasnak tűnik ez a jelenet, de a problémát nem tudjuk megoldani. Nem is ott van a lényeg, hogy hogyan mentette meg Isten Jónást, hanem ott, hogy mi játszódik le közben Jónás lelkében: a bizonytalanságban is a szabadulás bizonyosságával és hálával fordul Istenhez. Mintha már megszabadult volna! Meg is szabadult az ellenkezni akarástól, az Istennel szembeni engedetlenségtől, már amikor belátta vétkét. Ennek köszönheti életét.
4. a) A város lakói megtérnek Jónás szavára, teljes bűnbánatot gyakorolnak. Szinte mesébe illik a leírás az állatok böjtöléséről. Isten pedig látja bűnbánatukat (ahogyan látta Jónásét is!), és nem bünteti meg őket.
- b) Jónás mint külső szemlélő tekint Ninive megmenekülésére, és nem érti Istent. Nem érti meg, hogyan bocsáthat meg egy ilyen népnek. Felháborodik azon, hogy eredményes volt a prédikációja, és ezzel megmenekülhetett egy nép. Felháborodik azon, hogy Isten nemcsak őt mentette meg a haláltól, hanem rajta kívül másokat is!
5. Ez a rész az ember kicsinyességét, önzését és Isten mindenekfelett való nagyvonalú szeretetét mutatja.

A történet átvitt értelmét a gyerekek maguk igyekezzenek megfogalmazni, annak ismeretében, hogy Jónás Izraelt példázza. ●

Gondolkodjunk el azon, mikor, kikkel szemben viselkednek ma egyes keresztény csoportok kirekesztő módon! Kit rekeszt ki esetleg az adott osztályközösség? ●

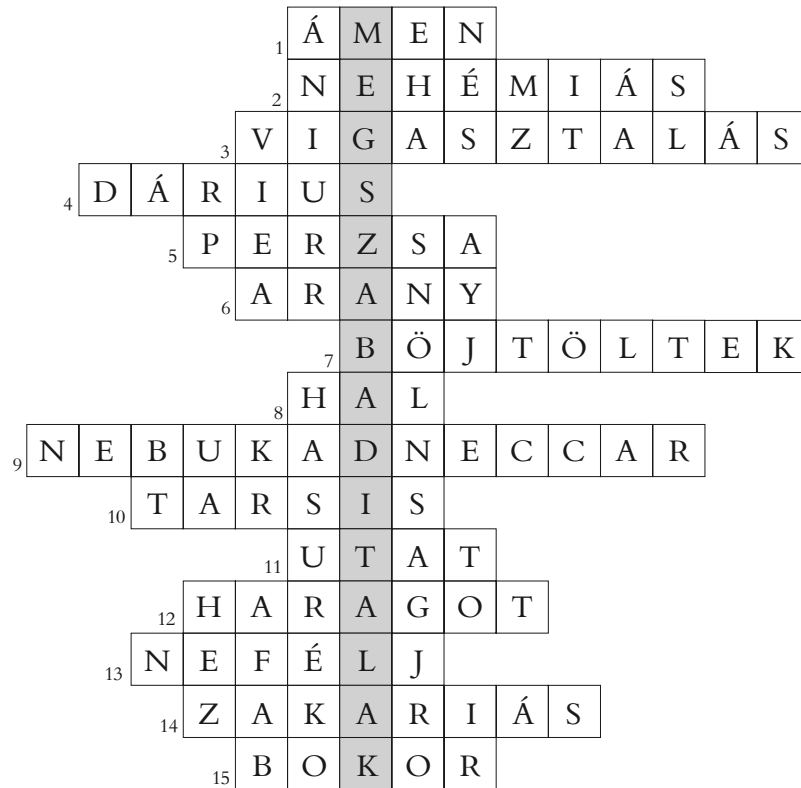
Javaslom egy csendesnap estéjén felolvasni Babits *Jónás könyve* című versét. Bibliai vetélkedőhöz is nagyszerű anyag lehet ez a rövid könyv. ●

EÉ 431
ÚÉ 44, 53

Ismétlő feladatok

1.

2.

Ézs 40,29: Erőt ad a megfáradtaknak, és az erőtlent nagyon erőssé teszi.
 Ézs 55,6: Keressétek az Urat, amíg megtalálható! Hívjátok segítségül, amíg közel van!
 Ézs 43,1: Ne félj, mert megváltottalak, neveden szólítottalak, enyém vagy!
 Ézs 41,13: Én, az Úr, a te Istened erősen fogom jobb kezdet.

3.

igaz (Jón 1,13)
 igaz (Jón 4,2)
 igaz (Hag 1,4)
 hamis (városfalat épít, a templomépítést Ezsdrás vezette)
 igaz (Neh 8,17)
 hamis (Dán 3,25)
 hamis (a gyülekezet toldotta hozzá)

Év végi összefoglalás

Az egész éves anyag átismétléséhez ajánlom a következő játékot.

Csoportbeosztás: 3 egyforma erős csapat

Játékidő: 90 perc

Kellékek:

Pálya:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			15			20			25			30			35			40			45			50		
A								★				◆							★				◆							★						C
B								★				◆							★				◆							★						É
C								★				◆							★				◆							★						L

Kérdéstáblák:

sárga, zöld, piros és kék színben

1 pontos				
1	2	3	4	5
6	7	8	9	10
11	12	13	14	15
16	17	18	19	20
21	22	23	24	25
26	27	28	29	30

2 pontos			
1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16
17	18	19	20
21	22	23	24

3 pontos		
1	2	3
4	5	6
7	8	9
10	11	12
13	14	15
16	17	18

5 pontos
1
2
3

Zsetonok:

Csapatonként 10 db 1 pontos (sárga), 8 db 2 pontos (zöld), 6 db 3 pontos (piros) és 1 db 5 pontos (kék) zseton, és összesen három joker zseton.

Filctoll, amivel a pályán a csapatok haladását és a kérdések fogyasztását jelölni lehet.

Dobókocka vagy más, sorsolásra alkalmas eszköz.

Kérdések (lásd a leírás után)

A játék menete:

A csapatok sorsolás útján eldöntik a kezdési sorrendet. Az első csapat két, a második egy, a harmadik nulla *jokert* kap. (A *joker* akkor használható fel, ha egy kérdést nem tudnak megválaszolni, és mégis tovább szeretnének haladni a pályán.)

Az első csapat választ, hogy melyik (A, B, C) pályán kíván játszani. Ez azért fontos, mert a pályán elhelyezett *zsákbamacskák* (♦)különböző tartalmúak. A csapatok előre csak azt tudják, hogy valamelyik sorban mindkettő jó, valamelyikben mindkettő rossz, az egyikben pedig az egyik jó, a másik rossz.

- A: az első rossz, a második jó
- B: mind a kettő rossz zsákbamacska
- C: mind a kettő jó zsákbamacska

Ha jó a zsákbamacska, aki rálép, két mezővel továbbléphet, ha rossz, két mezővel vissza kell lépni. Ezek után a csapatok egymás után a kisorsolt sorrendben kérdéseket kérnek maguknak, amiért cserébe zsetont adnak. Például kérik a hárompontos kérdések közül a 11.-et, és leadnak egy piros zsetont. Ha a kérdést jól megválaszolták, továbbléphetnek, ha nem, helyben maradnak. Más csapat megválaszolhatja ugyan a nem tudott kérdést, de ezért ebben a játékban nem jár pont. (Nem lehetne igazságot tenni a két csapat között.)

A kérdéstábláról a megvásárolt kérdéseket ki kell húzni, hogy azt újra ne akarják kérni.

A pályán szereplő *csillagok* (★) szerepe: a rálépő csapat annyival léphet azonnal tovább, ahány lépéssel érkezett. (Például 3 mezővel álltak a csillag előtt, egy 3 pontos kérdéssel lépnek a csillagra, és azonnal 3 mezővel továbbléphetnek.)

A játék addig tart, amíg az összes kérdés el nem fogyott. (A győztes csapat hamarabb kiderül már, de az összefoglalás akkor éri el a célját, ha minden kérdés előkerül.)

1 PONTOS KÉRDÉSEK

1. Hogy hívják más néven a Sínai-hegyet, ahol Mózesnek Isten az égő csipkebokorban megjelenik?

Hóreb (2Móz 3,1)

2. Hol szólítja meg Isten Ábrahámot?

1 Ur városában

2 Háránban

x Kánaánban

2 (1Móz 12,5)

3. Hány könyve van a Bibliának, ezen belül az Ó-, illetve az Újszövetségnek?

$66 = 39 + 27$

4. Milyen sorrendben írja le a teremtést a második teremtéstörténet?

Először az ember teremtését, azután a többi. (1Móz 2,6)

5. Ki tervezte a bárkát?

Isten (1Móz 6,14–16)

6. Miért evett az asszony a kígyó csábítására a gyümölcsből?

1 Örök életre vágyott.

2 Azért, mert a férje is evett.

x Olyan akart lenni, mint Isten.

x (1Móz 3,6)

7. Mi Ábrahám eredeti neve?

Abrám. (1Móz 17,5)

8. Mely technikai találmány tette lehetővé Babel tornyának felépítését?

A téglafeltalálása. (1Móz 11,3)

9. Kinek a gyermekei Ráchel és Lea?

Lábáné. (1Móz 29,16)

10. Hány napig áradt a víz a földön Noé idejében?

150 napig. (1Móz 7,24)

11. Milyen kemény munkát kellett végezniük Izrael fiainak az egyiptomi fogságban?

Sárkeverés, vályogvetés, mindenféle mezei munka. (2Móz 1,14)

12. Milyen új nevet kap Jákób, amikor a Jabbók-gázlónál éjjel Valakivel tusakodik?

Izrael. (1Móz 32,29)

13. Milyen számunkra szokatlan módon szerez feleséget a fia számára Ábrahám?

Szolgáját küldi el rokonságához, hogy onnan hozzon feleséget. (1Móz 24,2–4)

14. Sámuel anyja, Anna hosszan imádkozik a templomban, úgy, hogy Éli azt hiszi, részeg. Mit kér ekkor Anna Istentől?

Fiúgyermeket. (1Sám 1,11)

15. Mit épít meg Salamon, amit már Dávid is szeretett volna?

A jeruzsálemi templomot. (1Kir 6)

16. Mi volt Ámósz eredeti foglalkozása?

Pásztor. (Ám 1,1)

17. Mi az első teremtéstörténet mindig visszatérő refrénje?

És látta Isten, hogy ez jó. (1Móz 1,4.10.12.18.21.25.31)

18. Ábrahám sokszor elbizonytalanodik, és saját utakat keres problémái megoldására. Hogyan gondoskodik utódról?

Szolgájára, Hágár szüli neki Izmaelt. (1Móz 16)

19. Ezt a királyt egy királyellenes leírás szerint sorsolással választják. Ki ő?

Saul. (1Sám 10,12)

- 20. Kinek a próféciáját idézi Jézus, amikor életében először prédikál Názáretben?**
3. Ézsaiás. (Ézs 61)
- 21. Hányszor mennek Egyiptomba József testvérei?**
Háromszor. (harmadszor, amikor oda költöznek).
- 22. Kinek a segítségével tudnak Józsué követői kémkedni Jerikóban?**
Ráháb. (Józs 2)
- 23. Melyik bíra öl meg halálával több embert, mint egész életében?**
Sámson. (Bír 16,30)
- 24. Kinek a felesége volt Dávid kedvenc felesége először?**
A hettita Úriásé. (2Sám 11)
- 25. Ki az utolsó király, aki az egész választott nép fölött uralkodik?**
Salamon. (1Kir 11,11–13)
- 26. Hogyan teszi Dávid vallási központtá Jeruzsálemet?**
Jeruzsálembe viteti a szövetségládát. (2Sám 6)
- 27. Mi a jele Isten Nóéval kötött szövetségének?**
Szivárvány. (1Móz 9,13)
- 28. Saul nemcsak Dávidot ölné meg, legnagyobb felindultságában egy másik fiatalembert is majdnem átszúr a lándzsájával. Kit?**
Jónátánt. (1Sám 20,30–33)
- 29. Hogyan mutatkozik be Isten Mózesnek a csipkebokornál?**
Vagyok, aki vagyok. (2Móz 3,14)
- 30. Melyik ünnepet ünnepelték meg Jósiás idejében minden törvényt betartva, nagy örömmel?**
A pását. (2Kir 23,21–23)

2 PONTOS KÉRDÉSEK

- 1. Mire hivatkozik Jeremiás elhívásakor?**
Fiatalságára és arra, hogy nem ért a beszédhez. (Jer 1,6)
- 2. Mikor rendeli el Isten a páskaünnepet?**
Mielőtt a tizedik csapás történt, és levágták a bárányokat. (2Móz 12,25)
- 3. Jákóbnak el kell menekülnie otthonról. Miért?**
Ézsau megesküdütt, hogy megöli apjuk halála után. (1Móz 27,41)

4. Mitől válik emberré az ember a második teremtéstörténetben?

Isten a Lelkét leheli belé. (1Móz 2,7)

5. Jákób bebiztosítja magát, amikor hazatér az ígéret földjére. Megelőzi valamivel az Ézsauval való személyes találkozást. Mi ez?

Követeket és ajándékokat küld. (1Móz 32,4)

6. Mit csinált Mózes az aranyborjúval?

Elégette, porrá zúzta, vízbe szórta, és megitatta Izrael fiaival. (2Móz 32,20)

7. Miért akarnak tornyot építeni Bábelben?

Azért, hogy nevet szerezzenek maguknak, és el ne széledjenek a földön. (1Móz 11,4)

8. Ki az a fiatalember, aki apjának szamarait keresi, amikor királlyá kenik?

Saul. (1Sám 9–10)

9. Miért hívják Jeruzsálemet Dávid városának?

Dávid saját magánhadseregével foglalja el fővárosnak. (2Sám 5,7)

10. Mire hivatkozva nem akarja Mózes elvállalni a küldetést? (Legalább két érvet említsetek!)

Ki vagyok én, hogy a fáraóhoz menjek...

Nem fognak nekem hinni...

Nem vagyok én a szavak embere...

Küldj más, akit küldeni tudsz! (2Móz 3,4)

11. Ki volt Isbóset?

Saul fia, két évig Izrael királya (közben Dávid Júda fölött). (2Sám 2,8–10)

12. Mi volt Roboám kormányzásának nagy hibája?

Kemény volt, nehezítette a nép igáját. (1Kir 12,14)

13. Mit állítanak a testvérek Józsefről, amikor ő maga érdeklődik Egyiptomban családja hogyléte felől?

„Egyikünk nincs meg.” (1Móz 42,32)

14. Jósiás király nagy reformokat hajtott végre. Mi készítette erre?

A templomban megtalált törvénykönyv. (2Kir 22)

15. Melyik próféta felesége egy prófétaasszony?

Ézsaiás. (Ézs 8,3)

16. Melyik próféta jövendöli meg, hogy Jézusnak Betlehemben kell megszületnie?

Mikeás. (Mik 5,1)

17. Ki és hogyan prófétál Jeroboámnak Izrael kettészakadásáról?

Ahijjá; köntösének tíz részét Jeroboámnak adja. (1Kir 11,29–32)

18. Ézsaiás egy próféciájában szőlőskerthez hasonlítja Júdát. Mi a sorsa annak a szőlőnek, amely nem terem jó gyümölcsöt, hiába ápolgatják?

Hagyja, hogy tönkretegyék. (Ézs 5)

19. Milyen szívet kér Dávid Istentől?

Tiszta szívet. (Zsolt 51)

20. Isten Jeremiás szájához ér. Mivel?

Ujjával érinti a száját. (Jer 1,9) (Nem pedig oltárról levett parázsszal, mint Ézs.)

21. Kik vezetik az újjáépítést a babiloni fogságból való hazatérés után?

Ezsdrás és Nehémiás.

22. Mely veszedelem bekövetkeztekor prédikál Jeremiás próféta?

Jeruzsálem elestekor, amikor a babiloni fogságba hurcolják a népet. (Jer 1,1–3)

23. Melyik bibliai könyvben található a bölcsességirodalom Salamonnak tulajdonított igéi?

A Példabeszédek könyvében. (Péld 1,1–2)

24. Milyen formában jelenik meg Isten Illésnek a Hóreb-hegyen?

Nincs ott a viharban (...), hanem a halk suttogásban. (1Kir 19,12–13)

3 PONTOS KÉRDÉSEK

1. Mikor fordul Izrael népe a bírák korában Istenhez?

Valahányszor az ellenség miatt szorult helyzetbe jutottak. (Bír 2,11–16)

2. Miben áll Salamon bölcsessége?

Abban, hogy engedelmes szívvel különbséget tud tenni a jó és a rossz között. (1Kir 3,9)

3. Hogyan bizonyítja Dávid, hogy ő nem tör Saul életére? Mondjatok két példát!

Dávid a sziklabarlangban levágja Saul köpenye csücskét.

Dávid ellopja Saul táborából Saul vizeskancsóját és dárdáját. (1Sám 24; 26)

4. Milyen ígéreteket tartalmaz Istennek Ábrahámval kötött szövetsége?

Nagy nép atyja lesz, ígéret földje, általa nyer áldást a föld minden nemzetsége. (1Móz 12,1–3)

5. Miért vándorol Izrael népe 40 évig a pusztában?

Mert a Mózes által kiküldött kémek szerint a Kánaánban lakó nép erősebb, nem fogják tudni elfoglalni. Isten büntetése a további vándorlás. (4Móz 14,34)

6. Kinek a munkatársa, írnoka Báruk?

Jeremiásé. (Jer 35,4)

- 7. Mi volt Jósiás király legfontosabb rendelkezése az istentisztelettel kapcsolatban?**
A kultuszcentralizáció. (2Kir 23,4–13)
- 8. Milyen jeleket kért Gedeon az Istentől?**
Gyapjúfürt a szérún – harmat. (Bír 6,36–40)
- 9. Az egyik kispróféta, aki pásztor volt eredetileg, és az Ószövetség első íróprófétája, így biztatja a népet: „Az Urat keressétek, akkor élni fogtok.” Ki ő?**
Ámós. (Ám 5,6)
- 10. Soroljatok föl a tíz csapásból legalább kilencet!**
A vizek vérré változnak, békák, szúnyogok, böglyök, dögvész, hólyagos fekély, jégeső, sáskajárás, sötétség, elsősziültek halála. (2Móz 7–12)
- 11. Mire biztatja Jeremiás a fogságban élőket?**
Építsenek házakat, ültessenek kerteket, szaporodjanak, fáradozzanak annak a városnak a békességén. (Jer 29)
- 12. Milyen veszedelem bekövetkezése előtt prófétál Ámós?**
Az északi országgrész, Izrael bukása előtt. (Például Hós 1,6–7)
- 13. Milyennek ábrázolja 2. Ézsaiás a Messiást?**
Az Úr szelíd, engedelmes, szenvedő szolgája. (Ézs 42; 50; 53)
- 14. Folytassátok az idézetet, és mondjátok meg, kitől származik: „Mert egy gyermek születik nekünk...”**
*...fiú adatik nekünk. Az uralom az ő vállán lesz, és így fogják nevezni:
Csodálatos Tanácsos, Erős Isten, Örökkévaló Atya, Békesség Fejedelme! (Ézs 9,5)*
- 15. Melyik a kakukktojás, és melyik prófétához tartozik: mandulavessző, oltárról vett parázs, gőzölgő üst?**
Az oltárról vett parázs nem Jeremiás elhívásánál van, hanem Ézsaiásnál. (Ézs 6,6)
- 16. Jeremiást cselekedeteken keresztül is prédikálásra indítja Isten. Mondj példát!**
Öv (13), fazekasműhely (18), járom (27).
- 17. Melyik próféta gyermekeit hívják így: Hamar a zsákmányra, gyorsan a prédára, illetve a Maradék megtér?**
Ézsaiás. (Ézs 7,3; 8,3)
- 18. Mi a teljes József-történet leglényegesebb mondanivalója?**
Ti rosszat terveztetek ellenem, de Isten terve jóra fordította. (1Móz 50,20)

5 PONTOS KÉRDÉSEK

1. Mi minden történik Ézsaiás próféta elhívási látomásában? (Legalább 4 dolgot említsetek!)

Látta az Urat, szeráfok, Szent, szent...

*Jaj nekem, mert tisztátalan ajkú, és tisztátalan ajkú nép között lakom,
parázs, fogó, az angyal a szájához érinti, és ezzel megbocsátja bűneit.*

Elküldi, megbízást ad. (Ézs 6)

2. Soroljatok föl 5 Illés-történetet!

Szárazság – sareptai özvegy;

Karmel-hegyi istenítélet;

A Hóreb-hegyen;

Nábót szőlője;

Illés és Elizeus;

Illés elragadtatása. (1Kir és 2Kir)

3. Soroljatok föl 5 dolgot, amely a salamoni templomban megtalálható!

Szentek szentje, szövetségláda, oltárok, oszlopok, rézmedence, gyertyatartó, színarany díszítés.